

TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică a culturii.)

Adunarea jubiliară a „Asociațiunii“

Cuvântările rostite la Blaj.

Serbările jubiliare ale „Asociațiunii“ s’au desfășurat cu un fast neîntrecut în Cetatea culturală a Blajului, în prezența a mii de Români de pretutindeni care au manifestat încă odată pentru înaltele idealuri ale „Astrei“. Majestatea Sa Regele a ținut să ne onoreze împreună cu Primul-Ministru al țării, cu membrii ai guvernului și distinse personalități ale lumii culturale, festivitatea. Omagiile ce le-au adus „Asociațiunii“ au fost emoționante. În paginile ce urmează, le înfățișăm cu recunoștință cititorilor noștri.

Cuvântul M. S. Regelui Carol II.

*Domnule Președinte,
Doamnelor și Domnilor,*

După atâtea luminoase cuvântări, cari s’au ținut azi, este foarte greu de a găsi ceva de adăugat. Am ascultat programe dintre cele mai frumoase, am ascultat aducerea aminte și cuvinte de laudă acelor, cari au condus această „Astră“ în decursul anilor. La toate cele rostite aci, nu pot în această zi de sărbătoare decât să adaug și glasul Meu.

Au trecut trei sferturi de veac de când, luminoasa minte a neuitatului Mitropolit Andrei Șaguna, avu ideia hărăzită de Cel de Sus, de a crea pentru dezvoltarea minții popo-

rului român, această Asociație. Sunt sigur, că azi, din înaltul cerurilor, dacă privește la drumul parcurs, el nu poate decât să se bucure și să ne binecuvinteze.

Gândul, care a prezidat la creațiunea „Astrei“, a fost îndeplinit cu vârf și îndesat. „Astra“ până în ziua unirii pe vecie a neamului românesc, a știut să fie acel element permanent, împreună cu bisericile noastre, și-a întărit sufletul neamului românesc. Dacă astăzi, în cei 18 ani dela unire, putem constata închegarea unui suflet unic al Românilor, acest lucru se datorește în primul rând acestei Asociațiuni culturale, care, cu mai bine de 50 ani înainte, a șters orice granițe între Români de pretutindeni.

Prăznuind 75 ani dela creațiunea „Astrei“, Eu în primul rând și toți acei cari simt românește, trebuie să ne închinăm cu evlavie și recunoștință în fața aceluia, cari și-au pus sufletul și toată dragostea pentru conducerea acestei Asociațiuni.

Lor trebuie să le aducem astăzi primul cuvânt de laudă, prima slavă pentru tot ceea ce s'a putut face în acest Ardeal românesc.

Am astăzi o mărturisire de făcut care, sunt sigur, că tuturor Ardelenilor le va merge la suflet: Ființa mea culturală, substratul omenesc al sufletului Meu, este un produs al „Astrei“, căci este un produs al dascălilor ardeleni. Temelia culturii Mele românești a venit în praful desagilor dascălului Cionca din regiunea Rășinari-Sibiu. Adăpat la marile credințe naționale ale Mitropolitului Șaguna, el a infiltrat în sufletul Suveranului întrunirii de astăzi, idealul că Români sunt un singur neam nedespărțit pe vecie. Al doilea dascăl, care a venit și Ne-a plămădit acest suflet național, tot de pe plaiurile ardeleni își trage obârșia. Vorbesc despre acela pe care mulți dintre Dv. l-ați cunoscut și iubit și care a fost profesorul Munteanu-Murgoci. El este acela care în timpul adolescenței Ne-a făcut legătura cu Români ardeleni, prin el am început să pricepem sufletul ardelean și să-l iubim.

Am vorbit în trecut, rămâne acum să vedem care este opera de desăvârșit în zilele de mâine. Un ciclu întreg al activității „Astrei“ s'a îndeplinit. Acela de păstrătoare și

încălzitoare a sufletului românesc. Acel vis pe care întreaga generație a omenirii l-a simțit bătând și svâcnind cu putere în sufletele noastre, astăzi s'a îndeplinit. Ce rămâne de făcut? S'au arătat aci frumoase și înalte programe. Dar un program nu rămâne decât un petec de hârtie, dacă în sufletele acelor, cari trebuie să-l îndeplinească, nu există o desăvârșită voință de izbândă. Și spun acest lucru nu ca niște vorbe goale, citite în cărți, ci dintr'o experiență proprie. Sunt aproape 20 de ani de când Eu personal duc lupta pentru întărirea culturală a neamului Meu și dacă am răzbit și reușit să fac — departe de visul Meu, dar totuși ceva — este că am avut credință, voință și, mai presus de toate, statornicie, care să Mă ducă la izbândă. Sunt sigur, că toți membrii despărțămintelor „Astrei“ vor înțelege acest lucru și că în munca lor de toate zilele, își vor pune toată râvna, dragostea sufletului și statornicia pentru ridicarea și unificarea culturală și sufletească a neamului românesc.

Iată rolul primordial al „Astrei“ de azi înainte. Ea a pregătit unirea; astăzi, cu aceeași tărie și dragoste, va trebui să o consolideze într'o cultură curat și specific românească.

Permiteți-Mi să adaog că această aniversare a „Astrei“ a fost luminată prin cuvântarea atât de frumoasă a I. P. S. Sa Mitropolitul Bălan al Sibiului, a fost înălțată prin acest gând, care nu e numai un gând, ci e o necesitate imperativă a nației românești, ca toți cei ce simt românește și creștinește să-și întindă mâna peste nevoile, peste micile deosebiri ale zilei și să lucreze la plămădirea acestui popor care, fie el ortodox, fie el unit, tot popor creștin și tot popor românesc este. Pentru Mine este cea mai sigură cheazășie faptul, că cuvintele acestea, care au ieșit din sufletul înalt Prea Sfinției Sale, au fost rostite tocmai în această zi, în care sărbătorim 75 de ani ai „Astrei“ și în care aceste două biserici naționale, timp de mai bine de o jumătate veac, au luptat cot la cot și în același spirit pentru ridicarea popoului românesc.

Declarând deschisă această adunare festivă a „Astrei“, fac cele mai calde urări și mă unesc la glasul bisericii, ca Cel Atotputernic să binecuvinteze lucrările „Astrei“, să

dea tărie sufletelor membrilor ei, ca să-și îndeplinească cu frică de Dumnezeu și dragoste nesfârșită pentru neam și Tron, misiunea pe care o are de a lupta pentru înstărire și ridicarea neamului românesc. Cel Atotputernic să binecuvinteze încă sufletele conducătorilor bisericilor naționale, ca într'un avânt de patriotism și creștinism, să-și îndeplinească mână în mână, înalta lor misiune. — Ajută-le Doamne.

Cuvântul Președintelui „Astrei“: Dr. Iuliu Moldovan

Sire,
Alteță Regală,

„Astra“ are azi o mare sărbătoare. Au trecut 75 de ani, de când sub ocrotirea nemuritorilor arhteret Alexandru St. Șuluțiu și Andrei baron de Șaguna, din dorul de lumină al românilor din Ardeal a luat ființă Asociațiunea noastră. Trei sferturi de veac se împlinesc, de când primul ei președinte și marele ei organizator, Andrei Șaguna, a precizat împreună cu Timotet Cipariu, George Barițiu și Ioan cav. de Pușcariu, scopurile „Astrei“ și a pășit la realizarea lor; scopuri spre care și-au îndreptat toată munca lor devotată propovăduitorii culturii românești în Ardeal și Banat și în-deosebi conducătorii, care au urmat pe Andrei Șaguna în președinția „Astrei“ și anume: Vasile baron Popp, Iacob Bologa, Timotet Cipariu, George Barițiu, Ioan M. Moldovan, Alexandru de Mocsanyi, Iosif Sterca Șuluțiu, Andrei Bârseanu și Vasile Goldiș. Cu mândrie și adâncă recunoștință pomenim azi acești uriași ai gândirii și înfăptuirii românești și în același timp cu smerente ne închinăm în fața Marelui Rege desrobitor și întregitor de neam Ferdinand I, primul nostru Președinte de onoare, Rege al tuturor Românilor.

Asociațiunea noastră are azi o zi de mare bucurie. Adunarea ei jubilară are onoarea să fie prezidată de însuși Regele nostru iubit.

Adâncă este grațitudinea noastră pentru înalta prezență a Majestății Voastre în fruntea adunării de azi, copleșitoare cinste pentru noi și preageneroasă cinstitre a aceloră, a căror amintire o serbătorim.

Sire,
Altefă Regală,

Sub scutul bisericilor noastre a luat ființă „Astra“, credința strămoșească i-a fost călăuză activității, arhierii înalți ca și preoșii lor au ținut totdeauna să fie alături de ea. Este o deosebită mângăiere, că așa cum înainte în clipe de înălțare și pe ogorul muncii își dădeau frățește mâna, arhierii noștri venerați, așa și azi, spre solidară manifestare pentru rosturile Asociațiunii, împodobesc în frățească untre adunarea noastră jubilară.

Ne-am intrunit azi, ca și în 1911, tot în acest Blaj, de unde, cum spunea atunci Andrei Bârseanu: „au purces... atâtea raze de lumină în toate colțurile locuite de români... unde a lăcărât de atâtea ori în nopțile lungi de iarnă candelă răbdurie a cercetătorilor graiului și trecutului nostru; unde a răsunat odinioară glasul marilor dascăli ai neamului nostru; ...de unde au pornit, plini de însuflețire, atâți apostoli devotați, în toate ținuturile cu graiu românesc; unde s'au întâlnit de atâtea ori, în vremuri grele, căutând sfat și îmbărbătare, aleșiți neamului, întocmai ca albinele pe lângă matcă...“

Intreaga noastră recunoștință o merită despărțământul Blaj al Astrei, făcându-ne cu puțință să ținem adunarea noastră jubilară din nou aici în inima Ardealului, în Blajul îndemnurilor și amintirilor mărețe.

Sire,
Altefă Regală,

Să-mi fie îngăduit, ca în locul unui prea scurt istoric al trecutului nostru de 75 de ani, să cercetez îndemnurile care au determinat și îndrumat rostul „Astrei“ în trecut și înviștătura care se desprinde din acel lung trecut pentru rostul viitor al Asociațiunii. Căci eu cred, că nu poate fi

azi o cinstire mai potrivită a memoriei înaintașilor decât nzuința de a le cunoaște rostul jertfei și de a le urma chemarea plină de dragoste ocrotitoare.

Cu toate că răspunderea etnică și credința adâncă erau baza activității Astrei, nu întâlnim în programul ei de muncă o accentuare a importanței educațiunii moral-religioase și etnice. De fapt nici nu era prea necesară aceasta accentuare, căci înainte era firesc, să fii credincios și bun român. Opreslunea streină, instinctul de conservare, tradiția îndrumătoare, lupta și suferința purificatoare, adânceau credința și solidaritatea și în zilnice exemple se evidenția, că pentru român nu era altă cheazășle a biruinței, decât încrederea în dreptatea Celui de sus și forțele proprii.

Nu averea, ci omul cu însușirile sale firești hotărea atunci asupra reușitei în luptă, oțelitoare de forțe, pentru existență; o luptă care selecționa cu atâta severitate valorile românești menținute apoi printr'o permanentă concurență și încordare fără cruțare. Și dintre acele însușiri omenia era calitatea de căpetenie, caracteristică românilor; omenia, care cuprindea și credința și cinstea, demnitatea, răspunderea etnică și dispoziția de a lupta și jertfi pentru binele neamului. Faptele bune ale individului se răsfrângeau asupra tuturor, așa cum pentru fărădelegile singuraticilor neamul răspundea cu suferința prestigiului. Rosturile individului erau disparente față de acele ale familiei și neamului, iar din împletirea îndemnurilor credinței, tradiției și conștiinței românești un crez a rezultat neformat în cuvinte, mai mult simțit decât știut, care colora specifice românește gândurile și faptele tuturor. A lupta pentru binele etnic era identic cu jertfa adusă pe altarul credinței, iar propovăduitorii cei mai de seamă ai rostului nostru etnic, erau preoșii, ei înșiși exemple de virtuți etnice și creștinești. Preoșii cari nu se limitau să slujească ocazional la altarul sfântului lăcaș, ci prin pilda lor și a familiilor lor, prin necontentita lor trudă educativă ridicau nevăzute altare în sânul tuturor familiilor, cari își îndeplineau cu sfințenie îndatoririle față de biserică, neam și gila strămoșească, în cari femeia română se achita cu supremul devotament de rolul ei de mamă, de păstrătoare

a tradiției, de educatoare a generațiilor tinere, iar aceste, crescute în disciplină severă și respectuoase față de înaintași, își așteptau cu modestie timpul validității meritate prin muncă.

Iată categoria forțelor etnice, care ne-au pregătit biruința și pe care, fără posibilitate de deviere, își puteau clădi construcția lor civilizatorie înaintași. Era atât de firească realitatea acelor forțe și dăinuirea lor, încât toate energiile culturale disponibile puteau să fie rezervate cuceririi progreselor civilizațiunii. Iar între aceste două categorii de forțe, ale fondului etnic și ale civilizațiunii era un echilibru dinamic, în permanență și în mod automat controlat și menținut de interesele superioare ale neamului.

A venit epoca libertății noastre, progresul civilizatoriu a luat un avânt nebănuț, armele rațiunii sporesc necontent, concentrate asupra ameliorării mediului, care a rămas singura grijă, singurul gând. Dar echilibrul între forțele etnice și cele ale civilizațiunii a fost răsturnat. În locul crezului unic, care cerea credință, jertfă, lupta pentru binele etnic, o avalanșă de crezuri, îmbrăcate în haina sistemelor politice, au năvălit asupra neamului pulverizat în indivizi, fiecare din acele sisteme vestind înșelător, că el singur este menit să asigure fără multă luptă și jertfă maximum de beneficiu în comoditate și avere pentru toți.

Vrăjiți de aparenta atotputernicie a banului și de tăria armelor rațiunii, am uitat repede de acele forțe tainice care ne-au asigurat în trecut biruința. Într-o vreme, când valoarea forțelor sufletești este nesocotită și rațiunea cere argumente și dovezi palpabile pentru rostul și rentabilitatea credinței, luptei și jertfei, au început să se năruie temeliele existenței noastre ca neam: credința și răspunderea etnică, orânduirea firească a familiei slăbește și în locul luptei, care înobilează și purifică, în locul jertfei întru apărarea patrimoniului propriu, se cultivă tot mai mult parazitismul egoist, comod, exploatarea al sudoarei altora. În alte țări materialismul în oarba lui exagerare a ajuns să serbeze orgii de distrugere, începând să înecă în sânge și foc glasul credinței, soarta familiei, viitorul neamului.

Dar împărăția materialismului parazită e pe sfârșite! Din suferințele și cataclismele trecutului, din perspectiva grozavă a distrugerii omului superior și a neamului creator, din dorul de a așeza în locul parazitismului revoltător, în locul fetei unei egalități nivelatoare: omenia, demnitatea, concurența și ierarhia valorilor, din dorul de a ne putea închina din nou în fața Celui de sus, fericiți de a ne cunoaște mărginirea noastră, în grele lupte o lume nouă se naște, în care va conduce destinele vieții minunată și simplă învățătură, pe care ne-o pune la îndemână trecutul nostru, că chezașia biruinței în viață nu pot fi decât forțele proprii firești, înțelept ocrotite și demn întrebunțate și încrederea în dreptatea meritată a Celui de sus.

Aceasta învățătură ne îndeamnă, ca în locul haosului de concepții streine de sufletul poporului nostru, să așezăm la temelii existenței noastre din nou un unic crez împletit din credința adâncă și răspunderea etnică. Și ca acele temelii să poată rezista la asaltul ademenirilor civilizației moderne, ele trebuie cimentate prin forța unei concepții de viață convingătoare, simple, firească, care să ne sensibilizeze și disciplineze pe toți și să devină busola sigură, dreaptă a evoluției noastre firești.

Viața noastră este un dar, venit din veșnicie prin șirul înaintașilor. Perspectivele ei sunt dinainte limitate prin zestrea de potențialități firești, pe care le moștenim. O zestre, care alta este dela om la om în nesfârșită variațiune, alta și alta trebuind deci să fie limita capacității și aspirațiilor fiecăruia.

Aceea zestre firească, modelată prin mediu, indică locul, funcțiunea, în care putem aduce fiecare maximum de contribuție spre binele și fericirea proprie și spre binele patriei. Selecțiunea severă și dreaptă spre locul potrivit fiecăruia nu se poate face decât prin concurența valorilor prin muncă emulativă, care trebuie să devină permanentă ca principal stimulent al menținerii valorilor și al progresului.

În acest sens munca nu mai este o corvoadă, ci necesitatea organică, imperativul fiziologic, de a exterioriza în armonie și de a menține și sporii prin permanent exer-

efiņu energitile fizice, intelectuale și morale specifice fiecă-ruta, iar ferticitrea și rostul vieții noastre nu este belșugul bantlor ei să crețăm și procrețăm spre binele neamului după felul specific nouă, oricât de modest ar fi: o ferticitre accesibilă tuturor oamenilor sănătoși, un rost pe care orice om normal il poate îndeplini, indiferent de avere și stare socială.

Și așa cum mersul vieții individuale este hotărfit de zestrea potențialităților moștenite și potrivita lor transformare în calități prin educațiune, de faptul variațiunei valorilor și necesitatea selecțiunei și menținerii lor prin muncă emulativă, așa și evoluția neamurilor este determinată de aceleași forțe biologice. Forța numerică și calitativă firească este aceea, care hotărăște în lupta între popoare, o luptă care nu trebuie să fie totdeauna rășbolul sângerous și crud prin arme materiale, ei poate fi concurența pașnică, cavalierească și dreaptă a valorilor etnice, din care cel învins nu iese îngenunchiat, ei stimulat spre noul eforturi, spre o nouă performanță superioară. O luptă, care niciodată nu aduce biruința finală, căci concurența valorilor opuse este cheazășia menținerii lor și a progresului, este cheazășia menținerii vieții, este viața însăși.

În acest mers al vieții, Statului trebuie să-i revină principala datorie, de a-și baza toată organizațiunea în toate compartimentele ei, pe realitatea și cerințele prosperării firești a capitalului său uman, de a-i cunoaște evoluția, mediul modelator, bilanțul și topografia valorilor și de a chivernisi prudent acel capital, ferindu-l de orice i-ar putea diminua valoarea sau compromite viitorul. Statul are datoria, de a pune în centrul atențiunei sale permanente nu individul ei familia sănătoasă, de a-i ușura acestela cu orice sacrificiu îndeplinirea rosturilor ei etnice și creștinești; de a sporii din generație în generație forțele biologice active ale populațiunei și de a o pregăti ca să-și poată apăra prin forțele proprii cu demnitate, patrimoniul.

Statul are obligațiunea să ocrotească în mod deosebit țărăntimea înrădăcînată în gile și tradiție, principala generatoare a valorilor noastre etnice, păștrându-i proporția cuvenită și capacitatea de regenerare a elementelor dife-

rențlate din sânul ei. Statul va trebui să grjească, ca o parte a acestor elemente de elită să rămână rurale, pentru a feconda și sporii capacitatea de creațune și pentru a împodobi vieța lăuntrică, specific etnică a țărănimei, iar o alta parte, prudent îndrumată, să se ridice în meserii, comerț, industrii, profesii libere, funcțiuni publice, în proporții dictate de cerințele reale prezente și viitoare și de disponibilitățile biologice ale țării. Elemente de elită, cari formează pătura conducătoare, în care țărănimea cu atâta încredere și dărnicie, varsă necontent ce are mai scump, pentru a primi în schimb adeseori îndoelnce fructe ale civilizației moderne, îndemnuri, cari îi tulbură sufletul, când aceea pătură ar trebui să înțeleagă odată că rostul ei principal este ocrotirea vieții rurale ca izvor de regenerare și dăinuire etnică.

Statul are misiunea să ușureze selecțiunea dreaptă a valorilor și așezarea fiecăruia la locul indicat prin capacitatea lui, asigurându-i posibilitatea, ca prin o muncă acomodată lui, să-și poată da maximul de roade spre binele patriei și spre satisfacerea firei lui.

Statul are însă și obligațiunea de covârșitoare importanță, să ocrotească cu toată grija și cu orice jertfă bisericelle noastre, protectoare a ființei noastre etnice, să le ferească de orice le-ar putea știrbi prestigiul și autoritatea și să grjească, ca intelectualii și îndeosebi preoții și familiile lor, să devină, din nou, exemple de virtuți etnice și creștinești și propovăduitorii chivernisirei înțelepte a vieții românești.

Politica de bază, permanentă, una numai poate să fie: politica vieții, biopolitica. Ea pune omul, familia, în centrul preocupărilor, omenia în fruntea calităților și rezervă materiei modestul rol de slujitor al omului; politica bazată pe legile vieții, imuabile, eterne, pe cari omul nu le poate nesocoti decât cu riscul suferinței eince.

Sistemele politice economice, individualiste și sociale, n aplicarea lor nu pot avea alt rost decât de a servi prin concurența lor continuă, prin intervenția lor acomodatoare ca instrumente de echilibrare în vâltoarea acțiunilor și re-

acțiunilor sociale prea dispuse de a devia spre extreme dăunătoare. Dacă deci biopolitica admite și cere chiar intervenția organizațiilor politice, individualiste sau sociale, intervenție regulată însă de cerințele firești ale capitalului om, ea nu poate admite niciodată organizații politice sau acțiuni, care atacă temelile existenței noastre: credință, familie, glie, neam și patrie. Cine se lasă prins în mrejele unei atari acțiuni un trădător este, deopotrivă de primejdios, fie că nu știe ce face, fie că urmează conștient îndemnurile diavolești ale distrugerii.

Viețea noastră este un dar, venit prin neam și familie din veșnicie, din partea Celui de sus. Focarul continuator al vieții este familia, care numai în cadrele neamului și pentru el are rost să existe, așa cum viețea individului numai integrându-se în familie și slujind neam și patrie are rost să fie. Căci neamul este purtătorul și scopul vieții, el ne-a dat-o, el ne-a ridicat unde suntem, lui și patriei trebuie să o închinăm, ca să o poată continua vîguroasă în veșnicia vremurilor ce vin; prin el ne apropiem de D-zeu, care prin înălțarea neamului doar ne răsplătește faptele noastre bune și prin suferința lui ne pedepsește abaterile dela normele morale, dela rosturile etnice și legile eterne care hotărăsc mersul vieții.

Dar așa cum spațiul trebuie să fie suportul timpului, mediu suportul și modelatorul vieții, așa în glie trebuie să fie înrădăcinată familia și patria trebuie să fie spațiul potrivit al neamului. Nedespărțite și acomodate cerințelor firești trebuie să fie familie și glie, neam și patrie. Când vorbesc deci de familie înțeleg și glia, care o adăpostește, când vorbesc de neam, înțeleg și patria care-l ocrotește și pe care cetățeanul, de orice neam ar fi, trebuie să o iubească, dacă vrea să fie un om de omenie. Familia desrădăcinată, înstrătinată de glie este ca un neam pribeag fără patrie. Ele se ofilesc, se sting sau devin parazitare, pierzând forțele sufletești menite să le asigure o dăinuire demnă. Ele pierd îndemnurile, care ne învață rostul existenței noastre pe pământ, respectul ființei altora, truda și jertfa pentru a vieții cu demnitate și pentru a sluji un bine superior, ne învață închinarea creștinească, care o binecuvântare este.

Așa este și așa va rămâne totdeauna, căci oricâte mil de ani vor trece și milioane de savanți vor adăuga descoperiri la descoperiri, tatna eternității ei nu vor putea-o lămurii, pragul veșniciei nu-l vor putea trece, decât jertfind vieța.

Eu cred fiindcă sunt om, fericit că dincolo de lumea văzută știu veșnicia, împărăția Celui de sus, căruia a mă închina este o trebuință a sufletului meu. Eu cred fiindcă sunt român și știu, că din veșnicie prin neam mi-a venit vieța, pe care neamului trebuie să o închin întărindu-l în drumul său spre veșnicie, prin neam mă apropiu deci de D-zeu căruia dator sunt să-l aduc ca prinos pentru vieța dăruită, jertfa luptei și faptel mele românești.

Sire,
Alteță Regală,

Din truda de 75 de ani a „Astrei“ și din atenta observare a trecutului nostru se desprinde învățătura, pe care mi-am permis să o schițez, concepția de viață simplă, firească, senină și românească. Indemn al înaintașilor și chemare la datorie, ca nu din vina noastră, a celor meniți să-l oerotim, poporul nostru iubit și bun să fie din nou expus la suferințe și pentru ca, tari pe gândurile și rosturile noastre românești, să ne dăm toată truda și jertfa, ca să putem intra cu fruntea 'n sus, mândri de a fi români și cu perspectiva înălțătoare a biruinței în vremurile grele, cari ne așteaptă.

Dacă altor așezăminte culturale le revine nobila sarcină, de a contribui la cunoașterea și sporirea patrimoniului *social* pe întreg cuprinsul țării și pentru toți cetățenii, „Astrei“ — atât de generos sprijinită de înalta bunăvoință a Majestății Voastre — „Astrei“, în reglunea ei, va trebui să-l rămână și în viitor rostul principal, de a lupta pentru cunoașterea și sporirea din generație în generație a zestrei noastre *etnice*, românești, de a lupta pentru generalizarea concepției noastre de viață și pentru unirea tuturor în toate problemele mari ale neamului și patriei iubite.

Aşa vom asigura mai bine echilibrul necesar între forţele etnice şi cele ale civilizaţiunii, aşa ne vom încadra mai bine în mărirea operă culturală concepută şi patronată de înaltul gând al Măiestrii Voastre, aşa ne vom arăta mai bine recunoştinţa pentru ce ce înaintea noastră au muncit şi jertfit în cadrele „Astrei“. Clipele de faţă lor le închinăm, sufletelor mari, pe cari le simţim plutind în jurul nostru, cutremurate şi ele de nespusa bucurie, că în fruntea noastră se află Regele iubit al tuturor Românilor.

Să trăiţi Maiestate!

Trăiască Alteţa Sa Regală Marele Voevod Mihai!

Cuvântul I. P. S. S. Mitropolitului Dr. N. Bălan.

Sire,

Măria Ta,

Sfânta muncă închinată cu iubire binelui obşteşei nu aşteaptă altă răsplată decât bucuria de a fi fost săvârşită cu folos — dar un zile de reculegere când simţământul recunoştinţei celor ce au cules roadele, se întoarce către harnicii lucrători cari au aruncat întru nădejde, sămânţa în ogorul culturii naţionale.

O asemenea zi este praznicul de astăzi al „Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român“, care în anul acesta a împlinit venerabila vârstă de trei sferturi de veac.

Izvorită din mintea creatoare a neuitatului nostru arhiepiscop şi mitropolit Andrei Şaguna, care a fost şi cel dintâi preşedinte îndrumător al ei, şi având şi sprijinul înaltului ierarh al bisericii surorii din Blaj, ea a pornit înainte de aceasta cu 75 de ani, la drum însoţită de binecuvântările celor doi părinţi şi păstori duhovniceşti ai poporului nostru.

Reuşind să strângă într'o devotată oaste pe cărturarilor noştri, ale căror şiruri se îndeseau mereu pe lângă tot

greul asupriții, l-a trimis pe frontul luminării și povățuirii satelor și orașelor din întreg cuprinsul Ardealului nostru robii de odinioară. Prin apostolatul pe care l-a săvârșit cu ajutorul credincioșilor săi misionari, ea a încălzit și a solidarizat inimile Românilor obișnuiți, de dincoace de Carpați, făcându-le să bată în același ritm vîloiu și pentru izbănda acelui *ideal al unității noastre naționale*.

Această strădănită lucrare s'a bucurat în toată vremea de concursul slujitorilor altarului și obștea românească se obișnuise să vadă încă de mai înainte pe cei doi păstori ai ei, dela Sibiu și dela Blaj, umăr la umăr, în fruntea marilor înfăptuiri naționale. Căci la 1848 mitropolitul Andrei Șaguna a venit la memorabila adunare națională de pe Câmpia libertății, iar la 1911, cu ocaziunea aniversării semicentenarului „Astrei“, tot octogenarul mitropolit Ioan Meșianu a venit la Blaj — de sigur ambii cu conștiința superioară că erau chemați să reprezinte ori unde și astfel și aici, cu colaborarea fraților lor de același sânge și de aceeași limbă, aspirațiunile integrale ale națiunii române. Urmând acestei tradițiuni înțelepte a înaintașilor, am venit și eu, împreună cu PP. SS., frați episcopi ai mitropoliei noastre, la praznicul de astăzi, primind cu dragă inimă invitarea ce ne-a făcut-o dl președinte al „Astrei“, pentru ca să vadă și de astă dată toți fiii poporului nostru, că noi părinții sufletești ai lor, pe lângă deosebirile de câteva puncte care nu ele ne vor despărți vreodată, *suntem una și cu sufletele înfrățite la marea operă de ridicare culturală și de înnoire a forțelor morale ale națiunii*. Zilele tulburi, ce le străbatem, ne obligă sever la această frățească solidaritate pentru a opune primejdiilor ce ne amenință din afară și curentelor subversive ce ne pândesc din toate părțile *desăvârșita unitate și putere de rezistență a sufletului neamului*, ancorat în credința în Dumnezeu și în concepția sa creștină despre lume și viață. Nu putem avea o dorință mai vie a inimilor noastre decât aceea de a ajuta să se resfrângă în largi unde pe întinsul pământului românesc *lumina culturii naționale*, care, dacă a rămas una și nedespărțită, ca și sufletul neamului, atunci când pe culmile Carpaților era o graniță, cu atât mai vîrtos astăzi,

când vitejia soldatului român a șters nedreapta graniță și ne-a strâns pe toți sub scutul aceleiași patrii, ea trebuie să fie fermentul de încheiere a conștiinții naționale totalitare, atât de sigură de sine și de destinațiunea sa în lume, încât să fie gata la orice sacrificiu pentru păstrarea și apărarea patrimoniului național.

Nu știu — singur Dumnezeu știe — dacă nu cumva ne găsim în preajma jertfei supreme; afâta însă știu cu siguranță, că vom birui orice primejdie ce ar veni asupra noastră, dacă toți fiii neamului în orice clipă, vor fi gata să răspundă cu viața pentru fiecare palmă din pământul scump al patriei.

În numele Bisericii ortodoxe, care și-a împletit în toată vremea viața ei cu viața neamului, odată cu urările pentru o rodnică activitate în viitor, fac făgăduința de a-l da scumpei noastre „Astre“, tot sprijinul și de aici înainte.

Pe Majestatea Voastră, iubitul și înțeleptul nostru Suveran, care ne-a cinstit praznicul sufletului nostru prin înalta Sa prezență, o rugăm să creadă în asigurarea ce l-o facem că suntem gata să răspundem cu tot devotamentul, dela vâdnică până la opinecă, la chemarea ce ni-o veți face.

Să trăiți Sire!

Cuvântul I. P. S. Mitropolitului Dr. Al. Nicolescu

„Fericit este Statul și poporul în sânul cărora inițiativa, fie particulară, fie colectivă, are teren bogat de afirmare. Fericit e Statul în sânul cărui o asociație culturală se poate bucura și se poate lua la întrecere cu altele, pentru desăvârșirea morală și culturală a neamului. Acolo unde un Stat însă ia posibilitățile acestor afirmări, acolo neamul respectiv nu progresează. În Statul nostru flințează multe societăți, care se întrec să ridice masele poporului la lumină.

Înimile noastre tresaltă de bucurie, când vă vedem pe Majestatea Voastră, inițiatorul și conducătorul atâtor

acțiunii, prezidând această adunare solemnă. Cine ar fi crezut acum 25 de ani, la jubileul de 50 de ani al „Astrei“, că peste un sfert de veac ne va prezida adunarea festivă a „Astrei“, Regele tuturor Românilor? Eu, care am fost de față la solemnitățile de atunci și am avut un rol activ, n'am visat, că o să am azi fericirea unce de a saluta pe Matestata Doastră în sala festivă a acestui palat, ridicat tot în numele și pentru scopurile „Astrei“. Copleșit de emoție sfântă aș putea exclama, Sire, întocmai ca Simion din Biblie: Slobozește Doamne, pe robul tău în pace că văzură ochii mei izbânda neamului înfrunghipată în energia unui tânăr Rege, care ne conduce. Emoția neamului este mai vie și mai adâncă, văzând în jurul „Astrei“ cum fac zid, puternic cele două biserici surori, cari s'au însoțit în lupta pentru neam și vor fi deapurruri alături, când e vorba de apărarea matrintontului național.

Să trăiți Matestate, împreună cu Alteța Sa Regală Marele Doevod de Alba-Iulia, ca să puteți conduce neamul și „Astra“ noastră scumpă la biruință!

Cuvântul dlui Dr. C. Angelescu, Ministrul Instrucțiunii Publice

Sire,

Implinirea a 75 ani de viață și activitate a „Asociației Transilvănene pentru literatura și cultura poporului român“, este o sărbătoare în același timp culturală și națională. Acest caracter capătă o semnificație și mai deosebită prin faptul, că festivitatea are loc la Blaj, în acest orașel mic ca întindere și populație, dar mare prin puterea sa spirituală care, pornind de aici, a radlat și s'a răspândit, în decursul vremurilor, pe toată întinderea pă-mântului românesc.

„Astra“ și-a inseris prin activitatea sa un nume glorios în istoria redeșteptării culturale a neamului nostru, un drept nepieritor la recunoștința generației de astăzi, care culege roadele produse de sămânța aruncată în gila stră-

moșească, fertilizată prin munca, prin credința și prin patriotismul atâtor generații de cărturari, înscrși în rândurile „Astrei” și cari au înălțat prin cultură sufletul popoului, sufletul neamului nostru.

Vitregia vremurilor a impus popoului românesc din Ardeal, condițiuni foarte puțin prielnice, pentru o acțiune culturală, căci școala oficială era pusă în slujba intereselor opresorului, iar aceste interese, rău înțelese, însemnau înjosirea, umilirea neamului românesc și desnaționalizarea lui.

Este drept că școala națională și cele 2 biserici românești din Ardeal, prin sforțările urtașe ce au făcut, au căutat, pe lângă răspândirea cunoștințelor ce cultivă mintea, să încălzească sufletele și să țină trează conștiința națională, dar acțiunea lor era stânjenită de dominațiunea străină, în mersul și în manifestațiunile ei.

În aceste împrejurări, s'a născut „Astra”. Ea a luat naștere din trebuința, de a mobiliza inteligența românească, în jurul ideii naționale. Armele acestei lupte au fost: cuvântul rostit prin graiu și prin tipar, sfatul înțelept și întreaga operă de îndrumare spre o viață spirituală și materială, conformă cu drepturile și cu datorțiile neamului. Ele au pătruns adânc în masele popoului nostru, au izbutit să trezească puternic și să întreție vie conștiința românească, să deștepte și să țină caldă încrederea într'un viitor mai bun, pregătind poporul pentru ziua cea mare, ziua Unirii tuturor Românilor.

Făcând aceste constatări, gândul nostru trebuie să se îndrepte cu adâncă recunoștință și cu deosebită pietate, către acei mari îndrumători ai neamului, către acei păstori sufletești și cărturari, către acei mari patrioți, cari au înțeles că un neam se înalță, când ajunge să poseadă conștiința despre ceea ce el este și despre ceea ce înseamnă; că un neam se înalță numai prin bogăția minții, și prin puterea credinței.

Numele Marilor Mitropoliți Șaguna și Șuluț, al Marilor dascăli Timoteu Cipariu și George Barițiu, al Marilor patrioți Bărnauțu, Rațiu, Mocloni și alții, stau la temelie acestui măreț edificiu, închinat propășirii neamului românesc, Sfinte Pisanii, ce se vor cini cu evlavie peste vea-

curi, reamintind generațiilor viitoare, de câtă înțelegere, abnegație, patriotism și entuziasm au fost capabili cititorii sufletești ai neamului nostru.

Astăzi, când dreptatea istorică s'a împlinit, când neamul românesc este tot la un loc, când nici o piedică materială nu mai stă în calea liberii lui dezvoltări, astăzi, misiunea „Astrei“ nu s'a încheiat. Probleme noi se impun atențiunii conducătorilor ei: păstrarea și consolidarea neamului românesc în țara întregită, păstrare și consolidare care, în prima linie, este o problemă de cultură și de credință.

Acestui mare adevăr îi datorăm noi astăzi favoarea deosebită, că Majestatea Sa Regele culturii românești, ne face marea cinste de a prezida sărbătoarea aniversării „Astrei“, pentru a afirma, prin înalta Sa prezență, dragostea nemărginită pe care o poartă tuturor acțiunilor pornite din înțelegerea intereselor naționale; acțiunile care se îndeplinesc în prima linie prin muncă intelectuală, prin muncă culturală.

Încurajați de Augusta Voastră prezență, Sire și de marele interes pe care Ea îl dovedește în toate ocaziile ridicării sufletești a neamului nostru, avem datoria de a continua, fără șovăire, lupta pe care au întreprins-o, cei care ne-au precedat și a o întări, organizând-o în formele și cu țelurile ce ne sunt impuse de noile condițiuni de viață ale poporului nostru.

Aniversarea de astăzi, trebuie deci să fie un nou semnal de mobilizare a tuturor forțelor culturii românești, sub conducerea Marelui lor îndrumător.

Să ne dăm seama că locul ce trebuie să ocupe o națiune în lumea popoarelor, se stabilește după puterile ei de creațiune și după contribuția, pe care ea o aduce îmbogățirii culturii universale, progresul civilizației, progresul umanității.

De aceea, strâns uniți în jurul drapelului culturii naționale, să ajutăm pe Augustul Stegar, să-l poată duce cât mai sus, ca să fâlfâie victorios din înălțimea acestei culturi, peste plaiurile și câmpiile locuite de un neam luminat, vrednic să le stăpânească și să le folosească.

Cuvântul dlui Prof. D. Gusti, în numele Fundațiilor Culturale Regale.

Sire,

Fundațiile Culturale ale Măiestății Voastre, pe care am cinstea să le reprezint, s'au grăbit să fie de față la această zi de bucurie a „Astrei“ și a Transilvaniei. Șaptezeci și cinci de ani au trecut de când, într'o zi din Septembrie ca aceasta, a luat naștere cu Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, cerută încă dela 10 Mai 1860 Guvernului de atunci, cea dintâi și cea mai puternică organizare a sufletului românesc primejduit. Românii arătau astfel că pentru ei cultura nu este numai o împodobire a minții, dar și un zid de apărare. De dindărătul acestui zid a teșit după o jumătate de secol Untrea.

Frumos și potrivit spunea, de aceea, marele mitropolit Șaguna în 1861: „Să nu uităm că puterea minții și a gentului, științele și artele sunt, care în zilele noastre dau popoarelor tăria și le asigură viitorul“.

Astăzi ne adunăm din toate unghiurile pământului românesc în cetatea creștină a Blajului, fetești că vremurile s'au plinit și că neamul este în sfârșit unul și nedespărțit sub sceptrul Măiestății Voastre și, oricât împrejurările s'au schimbat în bine, mentrea pe care o facem este tot a strălucitului vlădică de odinioară: „Puterea minții și a gentului dă popoarelor tăria și le asigură viitorul“

*Înalți părinți, domnilor miniștri,
Onorași ascultători,*

Fundația Culturală Principele Carol a fost înființată ca să lucreze mai cu seamă la sate, pentru ridicarea țărănimii. Prin căminele ei culturale, care se apropie de 1500 și prin echipele studențești, care acum, în al treilea an, au ajuns la 49, ea a încercat cu izbândă și a pus la îndemâna oricui vrea s'o folosească, o nouă metodă de lucru. Nu se putea ca Fundația să nu se întâlnească în drumul ei cu „Astra“, marea înainte mergătoare. Credem

chiar că nu este nici o societate de cultură în România cu care Fundația să se simtă mai înrudită. Amândouă au ca lozincă răspunsul dat de Majestatea Sa Regele, încă de când era prinț moștenitor, la întrebările ce ni le pune viitorul: „desrobirea poporul prin cultură“. La temelia atât a uneia cât și a celeilalte, stă credința că satul este izvorul nostru de viață în trecut și astăzi, izvor de oameni, izvor de datini și izvor de putințe viitoare, că el nu s'a bucurat de toată grija care i se cuvenea și că nici o jertfă nu este prea scumpă ca să fie așezat în rosturile lui adevărate. Colucrarea cu „Astra“ era dela sine înțeleasă și ea a avut loc, înimoasă și binevenită, ori de câteori prilejul s'a iut.

Dacă îmi este îngăduit să amintesc numai câteva fapte mai noi: nimeni n'a fost mai pătruns de însemnătatea pasului pe care Asociația l-a făcut, înființând și dezvoltând în toată Transilvania, cursuri și școli țărănești și nimeni ca Fundația nu le-a urmărit cu mai multă și înțelegătoare iubire. Era vorba nu numai de un adevărat așezământ, care aducea ceva peste ceea ce avem la sat ca învățământ și o întregire a lui chiar din sânul țărănimii, dar totodată de cea mai luminoasă și mai binecuvântată dintre dovezi, că „bătrâna Asociațiune“ nu este mare numai prin trecutul ei, ci și te să răspundă ca nimeni altul la trebuințele și la chemările timpului de față. Vârsta, de altminteri, atât pentru o societate, cât și pentru cultură, când ele știu să rămână vii, adică să se potrivească vieții, neconținut în schimbare, nu este cumva vreun semn de slăbiciune, ci o chează și o putere. De aceea la Congresul Căminelor Culturale ale Fundației din anul acesta, de sub președinția Majestății Sale Regelui și în cadrul celui dintâi Muzeu al Satului românesc, întâiul cuvânt care s'a auzit a fost al întemeietorului cursurilor de școală țărănească din Maramureș și cel mai frumos loc în expoziție arătarea cu cifre și cu grafice a dezvoltării, la Domniile Voastre, a acestei mișcări.

Când, la îndrumarea Majestății Sale Regelui, cititorul nostru, Fundația Culturală Principele Carol a pornit la sate oștirea cea nouă a echipelor studențești, cu tineri univer-

sitarii fii de țărani și cu tehnicienii pregătiți pentru toate înfățișările vieții țărănești, ca să aplice un program de lucru gândit până în amănunte, cel mai mare număr și înzestrat cu cele mai puternice mijloace l-am trimis aici, în Transilvania. Satul ales ca să dea o monografie științifică, prin cercetările oamenilor de știință, membri ai Institutului Social Român și să verifice și să îndrepte doctrina din care se hrănește munca echipelor studențești, a fost tot un sat ardelean. Din aici dela el, unde am lucrat zile și săptămâni însumi, atât anul trecut cât și anul acesta și după ce am inspectat personal satele cu echipe, atât din Maramureș și Țara Oașului, cât și din celelalte părți ale Transilvaniei și ale Banatului și Crișanei, să vă pot încredința că treaba care s'a făcut este bună și în folosul mai cu seamă al „Astrei“, la care mereu ne-am gândit. Uneori, ca în Săcelul Maramureșului, s'a putut alcătui, chiar o echipă regală „Astra“, înființată de despărțământul local după pilda noastră și cu programul de lucru al Fundației. Am hotărât, în continuare, ca toate căminele culturale înființate de echipele studențești din Transilvania, așa cum ele înființează pretutindeni unde sunt trimise, drept o unealtă de lucru care să rămână la plecare în mâna satului, să fie încredințate „Astrei“.

Dar socotesc zadarnic să mai arăt și alte feluri de conlucrare cu „Astra“ când țintele sunt aceleași, căile asemănătoare, gândul de frăție, la orice prilej, roșit, iar în fruntea noastră aceeași mână regală care ne hotărăște soarta. Fundația Culturală Principele Carol vine aici aproape ca în casa ei, ca să se bucure și să ureze marelui sale înaintaș toată biruința, la care faptele de până astăzi o îndreptățesc și la care trebuințele întregului neam românesc după unire, o împing și o îndeamnă. Mișcător este trecutul, cu toți marii lui bărbați, cari au dat tot ce au avut mai bun pentru „Astra“ și, când a trebuit, au sângerat pentru ea, deoarece își dădeau seama că îndărățul Asociației stă toată țara Ardealului, cu dorurile, cu drepturile și cu sufletul ei: cutremurat de marea lor faptă mă gândesc la ei și le aduc, peste timpul scurs par'că numai ca să le împlinescă așteptările, ploasa și caldă închinare a

Fundației. Dar nu mai puțin mișcător este viitorul, cu tot ceea ce vrea dela noi un întreg neam și rosturile lui mai înalte în această răspântie de oameni și de civilizații. Pentru pregătirea lui „Astra“ are un loc de seamă și toți ochii se îndreaptă către ea, la o zi ca aceasta, cu iubire și cu încredere. Mulți dintre noi au fost de față la serbările de împlinire a cincizeci de ani de viață, tot în acest Blaj simbolic și ne-adscem aminte sau putem găsi în publicațiile vremii, urările făcute de Românii veniți, la fel din toate unghiurile. Urările erau de necrezut, aproape și pentru cei cari le făceau! Și iată că hotarul vrășmaș a căzut și ele s'au împlinit! Urmașii noștri, când se vor aduna din nou la Blaj, peste alți douăzeci și cinci de ani, ca să sărbătorească un secol de când „Astra“ ne-a fost dăruită de Pronie, să găsească deopotrivă împlinite și urările noastre, pentru un neam românesc puternic, bogat și strălucind în lume, cu toate darurile minții și ale sufletului.

Sire,

Iubim și preamărim ziua de astăzi, pentru că este ca puține altele, o zi de sărbătorire a culturii, ieșită curată din adâncurile neamului românesc din Ardeal și care în șaptezeci și cinci de ani n'a făcut decât să-și arate puterea și însușirile. Și ne simțim cu deosebire tari și mândri, pentru că ne-am învrednicit să vedem pe Majestatea Voastră astăzi și aici, în mijlocul unei istorii pline de atâtea fapte, ca o întrupare tânără a neamului nostru, care a trebuit să aștepte multe secole ca să-și admire Suveranul sigur și dătător de încredere la cârma destinului noastre.

Intru mulți ani, Majestate!

Cuvântul d-nei Maria B. Baiulescu,

în numele Uniunii femeilor române

Sire,

Inalți Prelați,

Inalt Guvern,

Domnule Președinte General,

Astăzi vibrează în inima femeilor române din Ardeal o nespusă bucurie și mândrie, a saluta această ilustră Asociație, la jubileul său de 75 de ani dela întemeiere, în acest Blaj cultural, în acest Blaj românesc, văzând-o strălucind cu razele sale peste întreaga noastră scumpă Patrie — fiindcă asupra sa veghează Inaltul nostru Sveran, Regele culturii, Majestatea Sa Carol al II-lea al tuturor Românilor.

Această stea a răsărit prin untrea și frăția națională a Inalților Arhieriei și a fruntașilor cărturari ai neamului nostru, — această stea a călăuzit și a încălzit sufletele românești subjugate, de-a-lungul vremurilor de uitregă stăpânire.

„Astra“ a pătruns cu razele sale de cultură și literatură nu numai în straturile intelectuale, ci a strălucit până în cea mai mică colibă țărănească, sădind speranța neclintită în realizarea idealului național.

Noi femeile române am considerat această Asociație, ca Ateneul și Academia română de cultură a Ardealului.

Constituind Uniunea femeilor române, pentru lupta de existență a neamului nostru, am adoptat principiile „Astrei“, însoțind Reunțiunile de femei din Ardeal, într'o Federație națională, care a activat și activează cu deviza „într'un cuget și o simțire“ ca o soră mai mică a Astrei, după cum a fost numită de neuitații Președinți Andrei Bârseanu și Vasile Goldiș.

Aceste organizații patronate de Inalta noastră Dinastie sunt profund recunoșcătoare Majestății Sale Regelui Carol al Marei Români și Majestății Sale Reginei Mame Maria, urând cu omagii și admirație, o îndelungată viață cu sănătate întregii Inalte Familii Regale.

Cuvântul dlui Ștefan Pop,

în numele Ligii Culturale

Maiestate,

Astăzi, când cea mai veche Asociație culturală românească, „Astra“, își încununază sub înalta egidă a Marelui Doastre trei sferturi de veac, de strălucită activitate, în slujba neamului, Liga Culturală nu poate lipsi. La acest mare praznic național, Liga își aduce prinosul ei de admirație, pornit din cel mai ales simțământ de curată frăție.

Răsărită acum 44 de ani în preajma vremilor aspre ale memorandumului, dar îndălțător moment de sbuctum sufletesc al nației, Liga Culturală, continua și întărea dincolo, în Țara veche, sub cutele mândrului nostru treicolor, oprit aici, ceea ce cu trei decenii mai înainte începuse „Astra“ în aceste părți.

Era, de-o parte și de alta a Carpaților, afirmarea voinețel neamului nostru, de a-și trăi viața lui națională, așa cum a fost înfiptă pe acest pământ de 18 secole. În drumul ei, pentru că amândouă lucrau în aceeași via a Domnului, Liga s'a întâlnit cu „Astra“.

Trebue să recunoaștem că „Astra“, pe sfântă dreptate și-a câștigat un nume nepieritor, a întemeiat o tradiție și a intrat de-a-dreptul în patrimoniul istoriei noastre culturale. Întâi prin carte, prin cartea bună și ieftină pusă la îndemâna celor mulți, „Astra“ a hrănit și a ținut mereu vie conștiința națională a poporului nostru. Dar mai este ceva. Prin șezătorile ei culturale, „Astra“ și-a urmărit țintă fără popas, cu o admirabilă perseverență; a creat astfel cel mai puternic instrument pentru întărirea vieții noastre sociale însăși.

Pe tot întinsul țării de dincoace de munte, în Banat și în Țara Crișurilor, în Maramureș și în întreg Ardealul, „Astra“ și-a semănat organizațiile ei pe despărțăminte, ori unde afla un suflet luminat, un bun Român.

La adunările acestor despărțăminte, din văi ascunse și depărtate, se adunau Românii cu mic cu mare, dela

vlădică până la opincă, să asculte cuvântul cumpănit al conducătorilor firești. Aici se renolau cunoștințele, se închegau prietenii și cu toții se bucurau de aceste splendide manifestări de viață românească. A lucra în despărțimintele „Astrei“ era o datorie, a participa la adunări, era o mândrie.

Astfel sub vîlul greu, întins de o stăpîntre vitregă, își trăia și își păstra moenit ființa lui etnică, neamul. Cu scrisul, cu vorba și cu fapta, „Astra“ l-a ajutat, l-a încălzit și a dat neprețuită roadă.

Acum, după ce de 18 ani s'au spart zăgazarile, mare și neasemănată bucurie ne stăpînește pe toți. Bătrîniți fără rîmînd lacrimi în genele lor și tinerii cu sufletul mai aprins, pot privi, an de an, cu mai multă încredere zlua de mîine, siguri, că sub înalta Maieștății Voastre oblăduire, același neam, același suflet și aceeași cultură, va crește și va înflori pe tot întinsul Țării.

Comitetul central al Ligii culturale, în frunte cu președintele ei, profesorul Nicolae Iorga, cunoscînd minunată sollicitudine a Maieștății Voastre pentru tot ce ne este nouă mai scump, vă urează, Maieștate, să trăiți întru mulți ani!

Cuvîntul dlui Const. Kirîșescu, în numele Ateneului român*)

Ateneul Român, una din cele mai vechi instituții de cultură din vechiul Regat al Romîniei, aproape contemporan cu „Astra“, s'a simțit deosebit de onorat de invitația ce i s'a făcut ca să fie reprezentat la istorica serbare de astăzi și exprimă, prin vocea delegatului său, mulțumiri pentru această delicată atențiune.

Ca și „Astra“, noi cultivăm știința nu atît în vederea producției de creațiune, cît o folosim ca o facă revărsătoare de lumină și căldură spirituală, întemeind activitatea noastră pe postulatul fundamental al ideii naționale româ-

*) Întrucît celelalte vorbiri n'au fost depuse la birou, regretăm că nu putem publica dintre cele nerostite decît pe aceste două.

nești. Pe acest teren ne găsim alături de „Astra“, în cea mai bună situație de a-1 prețui nobila strădanie și de a-1 dăruia admirația noastră cea mai sinceră. Potrivit cerințelor vremii și condițiilor de mediu deosebite, activitatea celor două asociații s'a manifestat cu caracterele lor specifice. Aceea a Ateneului, a închinat culturii un lăcaș măreț, artel un altar vrednic de cultul frumosului, iar publicului o tribună și o catedră, ale căror trepte au fost urcate de elita inteligenței și culturii române. Activitatea „Astrei“, a scoborit în adâncurile unui popor încătușat și oprimat în care a strecurat lumina conștiinței de neam, i-a sporit și organizat puterile sufletești și le-a pus în slujba unui ideal. Mulțumită muncii neobosite a misionarilor „Astrei“, lupta națională a neamului românesc a căpătat sprijinul unor mase populare luminate și entuziaste, conștiente de dreptatea cauzei pe care o apărau și de țelurile spre care se îndreptau.

Alăturarea acestor două nume este pilduitoare pentru rolul important pe care-l are inițiativa privată în ridicarea culturală a poporul.

Chiar atunci când statul politic este reprezentantul natural al unei națiuni, el totuș nu poate concentra în mâna lui toate instrumentele de luminare a masselor, nu poate ține frânele tuturor acțiunilor de cultură. Câmpul special de acțiune al statului este, fără discuție, școala organizată.

Extensiunea culturală este mai degrabă opera asociațiilor private, născute din sentimentul de solidaritate al celor puțin și aleși de sus, cu masa celor mulți de jos, călăuzite de urmărirea unui ideal de lumină, adevăr și propășire. Rolul statului cultural pe acest teren este să observe, să îndrumeze și să ajute.

Cu atât mai mult se impune încurajarea inițiativelor private, cu cât adevărata stare de cultură a unui popor nu se măsoară după numărul instituțiilor oficiale, adeseori anemice, trăind o viață artificială în umbra paragrafelor bugetare, ci după viața ce răsare spontan din excedentul energiei cerebrale, din voința de a cunoaște, de a afla, din dorința de lumină și impulsul spre acțiune al marilor mase. Ea e independentă de conjunctura politică și via-

bilă în orice timp, modelându-și doar aspectul după porunca vremurilor. Dacă în timpul oprestunii politice dinainte de Untre, „Astra“ trebuia să lumineze asupra drepturilor lui un popor față de care statul era vitreg, astăzi rolul său nu e mai puțin mare, când trebuie să-și conjuge eforturile cu ale statului legal, pentru a completa pe atâtea căi instrucția și educația poporului, să-l călăuzească pe drumurile spre dobândirea bunei stări materiale, spre util și frumos, să-i dea pârgurile trebuincioase acțiunilor de solidaritate națională, să-i mărească puterile sufletului spre a le pune conștient și cu folos în slujba patriei.

Și ce frumoasă pildă înfățișează activitatea așa de felurită a „Astrei“! Noi cărturarilor dela orașe, ne plecăm capul cu admirație în fața acestei imense munci, săvârșită cu discreție și sub anonimat, care răscolește pe tăcute adâncurile mulțimii cu mijloace sublime în simplitatea și curăția lor. Lumina pe care o dăruiește poporului, acele cărțile, scrise cu dragoste de adevăr, cu sinceră simțire, cu cuget curat și respect pentru sufletul omenesc, răspândite în zeci de mii de exemplare în orașele și satele Ardealului, sunt o hrană sufletească sănătoasă și substanțială, înfinit mai prețioasă și mai vrednică de cinstit, decât acea morbidă producțiune de pângărire a sufletului tinerească, care sub pretextul unui estetism rafinat, ascunde preocupări mercantile și reprezintă un aspect decadent al scrisului românesc de astăzi. Cultura adevărată inobilează iar nu vulgarizează gândirea, se adresează la ce este mai ales în puterile spiritului, nu la ce e mai josnic în slăbiciunile trupului.

Ateneul Român va chema în curând intelectualitatea țării la o strălucită sărbătoare a culturii românești: inaugurarea aceluia grandios monument de artă care este Marea Frescă Națională. Visul de aur al generației care a ridicat Palatul marelui, a devenit o realitate. Desfășurarea feericească a fazelor Istoriei Românilor, va arăta sufletelor noastre mișcate, epopeea neamului, alternanță de episoade sumbre și luminoase: epoci de primejdie, când Românul trebuia cu fierul în mână să-și apere vatra și hotarul și tablouri de reculegere sufletească, când condela și teascau tipo-

grafic luau locul arcului, sâneței și tunului. Actul final este cel pe care-l trăește generația de astăzi: apoteoza culturii. Ecoul celor din urmă bubuituri de tun din războiul cel mare abia s'a stins la orizont și nouii negri încep să se îngrămădească iarăși amenințători pe cer. Dar pe treptele edificatului minunat intrupat prin unirea țărilor române, încheșat cu sângele eroilor, Voevodul Țării adaugă în Cartea Neamului o nouă pagină de lumină, la cele scrise de un Matei Voevod, de un Brâncoveanu și de alți mari îndrumători de cultură. De sub cupola Ateneului Român aduc aci viziunea acestui tablou de eroism, de muncă și de nădejde, o fac ofrandă Asociației Transilvane cu prilejul prăznuirii a trei pătrare de veac de muncă și îi cer îngăduința ca împreună s'o depunem dinaintea treptelor tronului Maestărilor Voastre, Sire, ca prinos al Asociațiilor de cultură Națională, închinat Aceluia în care ele văd pe strălucitul lor preșuitor, îndrumător și protector!

Cuvântul dlui Profesor Grigore Nandriș în numele „Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina“*)

Să-mi fie îngăduit să aduc la aceste serbări jubilare ale *Asociațiunii transilvănene* salutul omagial al *Societății pentru cultură* din Cernăuți. În vremurile de grăbite prefaceri prin care trecem, sărbătoarea de trei sferturi de veac de muncă și de jertfă pe altarul neamului este izvor de întărire și de nădejde.

Am venit dela marginea de nord a țării pentru a aduce din partea Românilor bucovineni închinare glorioasei tradiții culturale a *Asociațiunii transilvănene* și pentru a exprima, odată cu urările de prosperare, sentimentul de recunoștință pentru o camaraderie de muncă și de luptă care durează de 75 de ani. Această camaraderie ne-a fost foarte scumpă în drumul ce l-am străbătut prin întunerecul stăpânirii străine către lumina idealului național, care a

*) Cuvântarea n'a putut fi rostită din cauza programului prea încărcat.

călăuzit pașii asociațiunilor noastre dintru început. Ea ne-a dat țările și îndemn la luptă, ea ne-a inspirat credință și nădejde în izbânda finală a nizuințelor noastre.

Asociațiunea transilvăneană a fost pentru sora ei de sub cealaltă stăpânire străină camaradul credincios de luptă pentru aceeași credință strămoșească. De aceea dela început printre membrii săi de onoare, *Societatea pentru cultură* a inseris cu mândrie pe mitropolitul de binecuvântată amintire *Andrei Șaguna*, *Alexandru Sterca-Șuluț*, pe Bănățeanul *Procopie Ivașcovici*, urmașul marelui Șaguna și mai târziu patriarh al Carlovățului, pe eptscopul *Ioan Popasu*, pe canonicul *Timoteiu Cipariu*, pe *Gheorghe Bariș*, pe *Vincenț Babeș*, pe *Andrei Mocioni de Foën*, pe *Ladislau Vasile Popp*, profesor din Blaj și fost președinte al Asociației. Aceștia împreună cu *Alecsandri*, cu *Eliade Rădulescu*, cu principele *Grigore Sturdza*, cu *Bolintineanu*, cu *Kogălniceanu*, cu *Constantin Hurmuzachi* din țara liberă, împreună cu Basarabeni *Stamate*, *Vasile Stroescu*, *Polihronie Sârcu* făceau parte din *Societatea pentru cultură* din Cernăuți, pentru care n'au existat hotare politice despărțitoare de neam, cu toate că stăpânirea vremelnică a străinilor îi interzisese titulatura imitată după titlul *Asociațiunii transilvănene*, înlocuind „*cultura poporului român*“ din titlul original prin „*cultura română din Bucovina*“, care se părea mai puțin subversivă.

Stăpânirea străină l-a schimbat numele, dar nu l-a putut schimba țelul și năzuințele, care erau aceleași pentru cari se înființase cu un an mai înainte *Asociațiunea transilvăneană*. Citoria *Hurmuzăcheștilor*, a *Zotenilor*, a *Flondorenților*, a *Catargiilor*, a *Grigorenților* a urmărit de-a-lungul deceniilor același ideal cultural și național ca și sora ei mai mare, citorle a marilor *Andrei Șaguna*, *Alexandru Sterca-Șuluț* și a tuturor *Românilor* din cuprinsul *Ardealului visurilor* noastre.

Salutând astăzi *Asociațiunea transilvăneană*, cu prilejul împlinirii a trei sferturi de veac de activitate rodnică pentru ridicarea culturală a poporului românesc, ne închinăm cu evlaute sfintelor umbre ale tuturor înaintașilor, cari au răvnit către cele neperitoare jertfînd viață din

vieața lor pentru binele și pentru luminarea neamului românesc.

Aducem în aceste clipe festive închinare Blajului, acestei cetăți de lumină a neamului, care ne-a trimis, în clipe hotărâtoare pentru destinele Românilor din Bucovina, pe începătorul noului școlt românesc din Moldova de sus, pe Aron Pumnul. Mormântul lui păstrat cu evlavie la Cernăuți este legătura veșnică între domniile voastre și noi.

Profesorul de filosofie dela liceul din Blaj, unul dintre organizatorii memorabilei adunări din Dumineca Tomel (30 Aprilie 1848) de pe Câmpia Libertății, a venit să aducă pe platurile noastre scântea sfântă a libertății și a dreptății naționale și a fost primit cu dragoste de frate de Românii bucovineni.

Sufletul entuziast al acestui fiu al Ardealului s'a înfrățit pe vecie cu Moldovenii din Bucovina, unde-și doarme somnul de veci după o rodnică activitate culturală și națională. Destigur nu este o întâmplare că primul nume al *Societății pentru cultură* a fost: *Reuniunea de lectură*, care amintește lepturarile crainicului ardelean pe care ni l-a trimis Blajul. De pe patul de suferință al ultimilor săi ani, dascălul de limba română al lui Eminescu, urmărița și îndruma cu înfrigurare pașii tinerii societăți românești, înființată ca un stăvilar împotriva strălănimului ce invadase Moldova lui Ștefan din Boian la Vatra Dornii.

Omagiul nostru se îndreaptă în aceste clipe nu numai trecutul de lupte dureroase și de suferințe comune. Cuprindem în acest omagiu și bucuria de a ne găsi, după împlinirea năzuințelor tuturor generațiilor trecute, alături, în slujba acelui ideal de înălțare culturală a poporului. Drumul ce l-am străbătut este cel mai bun îndrumător pentru calea pe care trebuie să mergem.

Admirăm devotamentul, spiritul de jertfă și abnegația pilduitoare a conducătorilor glorioasei *Astre* și exprimăm credința neșarmurită că *Asociațiunea Transilvăneană* care timp de mai mult de jumătate de secol a îndrumat destinul poporul românesc din Transilvania, va crește și va înflori în epoca în care vieața ei se împletește cu vieața întregului neam românesc ale cărui destine sunt îndrumate de Voievodul culturii românești, Augustul președinte de onoare al *Asociațiunii transilvănene*.

Școala țărănească pentru femei

Referat citit în adunarea Generală a Aștrei dela Blaj, din 19 Sept. 1936.
de **Dr. N. Căliman.**

Școala țărănească la noi, ca de altcând în toate țările, s'a născut din anumite necesități. Ea s'a născut acolo, unde aceste necesități o cereau mai mult și atunci când oamenii înțelegători și dornici de mai bine, aveau și o anumită receptivitate pentru nevoile lumii dela safe.

Așa a luat ființă la noi Școala țărănească pentru bărbați și tot astfel a luat ființă și școala țărănească pentru femei.

Despre școala țărănească de bărbați s'a vorbit în adunările generale dela Tg. Mureș și Satu-Mare. Eu astăzi mă voi limita la capitoul important al „Școlii țărănești pentru femei“.

Cu tot rolul atât de important al femeii pentru viața morală și de sănătate fizică a familiei, cu toată importanța pe care femeia o are în viața unui popor și al unui Stat, educația femeii muncitoare și a femeii țărance a fost totdeauna și poate la toate popoarele, lăsată pe al doilea plan.

Și dacă roadele științei și ale evoluției societății asupra bărbaților țărani tot au mai lăsat ceva urme, dacă pentru bărbați s'au mai depus năzuinți pentru educația lui, cel puțin în anumite domenii, pentru femeia muncitoare și femeia dela țară roadele științei au rămas un ceva necunoscut, evoluția societății n'a lăsat asupra ei aproape nici o urmă și năzuinți pentru scoaterea ei din starea în care se găsește, nu s'au depus din nici o parte.

Chiar în școala primară, singurul loc unde se crede că se face și educația femeii țărance, ea e lăsată pe al doilea plan.

Bărbatul este îndemnat la învățătura de carte cu anumite scopuri pentru viață. El trebuie să știe carte ca

să poată ajunge conducător odată. Și fiecare are dorințe de conducător. El trebuie să știe carte ca să poată ajunge odată alegător. Trebuie să știe carte ca să poată ajunge odată la oraș. Trebuie să învețe carte ca să poată citi o carte bisericească sau o gazetă etc.

Pentru femeile însă, nici un indemn și nici o încurajare, nici chiar pentru învățătura de carte. Așa că cele mai multe din ele ies din școala primară cu cunoștințe atât de puține și de rudimentare, încât în primii ani după școală se pierd și puținele cunoștințe câștigate. Și se pierd cu atât mai mult, cu cât cunoștințele din școala primară cum se dau azi, nu au aproape nici o legătură cu viața.

Iar după școală nimeni nu-și mai bate capul cu educația femeii dela țară. Pentru societățile feministe și cele create de femeile din oraș, cu anumite scopuri sociale și de binefacere, femeia țărăncă este aproape inexistentă. Aceste societăți lucrează la orașe, cu anumite scopuri foarte frumoase, dar de educația țărăncii se îngrijesc mult prea puțin. Școli practice pentru femeia țărăncă lipsesc complet.

Și astfel fără o pregătire corespunzătoare în timpul școlii, fără nici o pregătire în timpul de după școală, țărăncă noastră își duce și organizează modul de viață încă și azi, tot numai după școala străbunicelelor de acum 2-3000 ani, care nu este alta decât școala ignoranței, școala superstiției și școala întunecului. Cu această școală își naște țărăncă copilul, cu ea îl crește, cu ea îl înmormântează, această școală îi servește de îndrumătoare pentru prevenirea și îngrijirea boalelor, ea este singura îndrumătoare pentru alimentația familiei, și pentru gospodăria casei.

Și astfel, femeia dela sate lipsită fiind de ori ce cunoștințe pe care ni le dă progresul omenirii, să nu ne mirăm, dacă noi ținem recordul în mortalitatea generală. Să nu ne mirăm de loc dacă din cel mai roditor pământ, cu grădini în care buruienile cresc până la streșinile caselor, țărăncă nu are un fruct sau un zarzavat, pe care să-l pună în oală și chiar dacă are unele materii prime, țărăncă nu știe cum să le folosească pentruca acestea să

poată fi întăritoare de organism și dătătoare de vigoare trupească. Și astfel să nu ne mirăm, dacă în cea mai bogată și în cea mai roditoare țară, avem un țăran subalimentat, fără putere și fără vlagă. Să nu ne mirăm, dacă în unele ținuturi românești natalitatea scade vertiginos, și în întreaga țară din copii născuți ne moare tot al 4—5 copil, înainte de împlinirea primului an.

Toate acestea să nu ne mire. Nu poate fi altfel. Fără cele mai elementare noțiuni de igienă, de alimentație și îngrijirea copilului, fără cele mai elementare noțiuni de economie casnică rațională, țăranca noastră duce viața străbunțelor sale, cu aceleași rezultate, ale timpurilor din besna trecutului.

Și ori ce măsuri s'ar lua din partea Statului, pentru sporirea populației și pentru întărirea și sporirea vigoarei poporului românesc, atâta timp cât țăranca noastră va fi lăsată în situația în care se găsește astăzi, nu va cădea nici mortalitatea generală, nu va scădea nici mortalitatea infantilă, nu va crește nici natalitatea, și nu se va întări nici puterea și vigoarea poporului român, fiindcă obiceiuri cu rădăcini de mil de ani, sapă mereu mormintele micilor născuți și rod zi cu zi din vigoarea poporului românesc. Cred că atâta timp cât țăranca noastră va trăi în ignoranța de astăzi, zi cu zi, se va măcina mereu puterea morală și fizică a poporului nostru și nu vom putea ieși din greutățile timpului de față, cari apasă atât de greu asupra poporului nostru, vrednic de o altă soartă.

Așa că trebuie făcute toate eforturile și toate încercările din partea Statului și a Societății, ca țăranca noastră să fie ridicată din situația în care se găsește astăzi.

Și cu țăranca noastră se pot face adevărate minuni. Nu-i lipsește nici inteligența, nici voința, și nici dorința de a ieși din situația precară în care se găsește. Acei cari au contact mai intens cu satele noastre, se pot convinge ușor cum umplu țăranțele noastre sălile în cari se țin conferințe și cu câtă atenție și dorință de a ști, ascultă ele conferințele. Profesorii și profesoarele, cari au ținut cursuri la școala țărănească de femei din Brașov, au rămas cu toții adânc impresionați de inteligența, de simțul artistic,

de simțul practic, de dorința de a cunoaște și a ști a țărâncel noastre. Așa că în țărâncă noastră avem cel mai admirabil material, din care și prin care se pot face adevărate minuni pentru îndreptarea și schimbarea situației morale și materiale, în care se găsește azi țărâncul nostru. Trebuie căutate numai mijloacele cele mai bune și cele mai corespunzătoare, prin care țărâncă noastră să poată ajunge mai ușor la cunoștințele de care are neapărată nevoie pentru organizarea gospodăriei, pentru educația și îngrijirea copiilor și pentru păstrarea și îngrijirea sănătății morale și fizice a ei și a familiei.

Școala primară nu poate corespunde acestui scop, fiindcă prin ea trece femeia la o vârstă, când nu poate încă înțelege necesitățile vieții și școala primară așa cum se face, are mult prea puțină legătură cu adevărata viață. Cunoștințele necesare vieții, femeia nu și le poate câștiga decât atunci când ea-și înțelege necesitățile și rosturile vieții.

Școlile profesionale și de menaj, așa cum sunt ele făcute azi, sunt mai mult pentru femeia dela oraș. Țărâncă trecută prin aceste școli, nu mai rămâne adevărată țărâncă, devine o desrădăcinată și astfel aceste școli nu pot corespunde scopului pe care trebuie să-l urmărim prin ele, pentru educația femeii dela țară.

Conferințele încercate și de noi în număr atât de mare, pentru țărâncel noastre, de asemenea nu pot servi prea mult scopul, pe care trebuie să-l urmărim. Îmbulzala mare dela astfel de conferințe, împreunarea conferințelor cu diferite producții teatrale și de coruri, participarea mare a copiilor, toate acestea fac, ca femeile să nu poată fi destul de atente, și astfel conferința ori cât de bună și corespunzătoare ar fi, să nu-și poată ajunge adevăratul scop de luminare și îndreptare.

Pentru țărâncă trebuie create școli, cari să răsară și să crească din nevoile și necesitățile satului românesc, cari sunt totodată și nevoile și necesitățile cele mai arzătoare și ale aproape întregului popor al nostru.

Aceste școli țărânești pentru femeii, trebuie să îmbrățișeze toate cunoștințele, din lipsa cărora se submi-

nează mereu vigoarea și sănătatea fizică și morală a satelor noastre.

Ele trebuie să creeze o țărancă, care ieșită din aceste școli să se simtă mai legată de satul în care s'a născut, o țărancă ce urmează să devină cea mai bună păstrătoare a portului, a cântecului și a tuturor obiecturilor bune din satul în care s'a născut și în care trebuie să trăiască.

În aceste școli țărănești trebuie să i se scoată din capul țărancii gândul, că adevărata ferticitate ar fi numai viața dela oraș, gând atât de mult înrădăcinat în satele noastre, încât fiecare țăran și țărancă mai desghetată are suprema năzuință de a ajunge la oraș. Trebuie să i se arate țărancii, că satul poate oferi o adevărată viață de sănătate fizică și morală, dacă știe cum să-și organizeze și conducă această viață.

Principiile cari trebuie să stea la baza școlilor țărănești pentru femei, trebuie să fie scoase din lipsurile vieții satelor noastre, acestea fiind și lipsurile cele mai distrugătoare și ale vieții întregului nostru popor.

Avem o mortalitate generală excesiv de mare. Bolile sociale ne decimează poporul dela sate, și macină mereu din valoarea capitalului biologic uman. Scăderea amenințătoare a natalității în foarte multe ținuturi ale țării și mortalitatea infantilă mai mare ca în ori și care altă dată, amenință foarte serios însăși existența poporul nostru. Sub-alimentația, urmată de bolile sociale ale țărancii noastre, duce tot mai mult către scăderea vitalității poporul nostru, și astfel către o lăncezeală fizică a țărancii. Depresia morală a satelor noastre, distruge zi cu zi, încrederea poporul în viitorul său.

Din toate aceste lipsuri ale satelor noastre, cari sunt adevărate subminări ale vieții și existenței noastre ca națiune și ca Stat, nu ne va fi greu ca să scoatem principiile fundamentale pe care să se ridice școlile țărănești pentru femei.

Eu aș formula aceste principii cam în următorul fel:

1. Selecționarea, întărirea și conservarea capitalului biologic uman al neamului nostru.
2. Întărirea și promovarea valorilor specifice naționale.

3. Scoaterea în evidență a comorilor sufletești ale neamului nostru.

4. Incadrarea vieții individuale în interesele superioare ale familiei și neamului.

În aceste principii încadrat și din ele alimentat programul școlilor țărănești pentru femei, ar ține seama de interesele permanente și vitale ale întregului popor românesc și s'ar acomoda și specificul fiecărei regiuni unde se creiază.

Astfel, pentru întărirea, selecționarea și conservarea capitalului biologic uman, li s'ar da țăranilor în aceste școli, toate cunoștințele necesare despre ereditate, importanța familiei, îngrijirea trupească și sufletească ale copilului, bolile sociale, bolile multipele, igiena individuală și a familiei, igiena casei și a curții, alimentația sugărilor și a omului, punându-se cel mai mare preț, pe partea practică a pregătirii și producerii alimentelor necesare pentru alimentația țăranului.

Și dacă în trecut femeia și-a îndeplinit în mod mai mult inconștient menirea ei, așa cum au ajutat-o puterile și cunoștințele ei slabe, școala țărănească trebuie să o îndrumeze accentuându-i-se mereu că ea este păstrătoarea focului sacru al familiei, de priceperea și buna ei chivernisire depinde în mare parte prosperitatea familiei, de sănătatea fizică și puterea morală a fiilor ei depinde viitorul neamului și că activitatea și suferința ei de fiecare clipă, este veriga importantă care leagă lungul șir de înaintași de cei ce vor să vie.

Astfel trebuie să i se arate femeii importanța copilului în familie, prin copil familia câștigând în extensiune și în putere, să se insiste asupra importanței copilului, privită prin interesul național, un neam fără copii fiind sortit unei pieți sigure, femeia să înțeleagă că prin familie se asigură viitorul neamului și să înțeleagă că această sarcină atât de importantă pentru existența și viitorul neamului, îi revine în întregime numai ei. Trebuie să se creeze prin toate mijloacele din nou acea mândrie de familie și copil, care exista odată la femeia românească, să se pună din nou la locul, de cinste în familie, acea mândrie familiară, care

desconsidera și disprețuia pe acele femei care nu aveau copii.

Să nu se creadă, după se spune foarte deseori, că o stare înfloritoare economică ar fi de ajuns pentru crearea unei situații bune de sănătate fizică și morală, pentru conservarea intactă a capitalului biologic uman.

Exemplul Banatului, în această privință este foarte concludent: un țăran cu o situație economică mai înfloritoare ca în oricare parte a țării, cu o mortalitate infantilă însă foarte mare și cu cea mai redusă natalitate.

Anumite obiceiuri, o anumită morală familială, pot anihila toate efectele bune ale unei stări economice bune.

Banatul ne arată mai bine, că nu e de ajuns să avem numai o stare economică bună, ci trebuie creată în familie acea morală, care să știe folosi starea economică bună, pentru interesele familiei și ale neamului. Și acest lucru se poate face mai bine, prin o educație a femeii, care să se facă, în școala țărănească pentru femei.

În aceste școli, pentru crearea adevăratului suflet românesc, să se insiste în mod deosebit asupra valorilor specifice naționale. Să se scoată în evidență adevăratul suflet românesc, plin de abnegație, gata totdeauna de jertfă pentru interesele superioare ale neamului și pentru de-aproapele său, curajos și viteaz fără cruzimi, blând fără a fi laș, bun, marinitos și cu un simț foarte dezvoltat pentru dreptate și libertate. Cu lecții de morală creștină și de istorie națională să se pună în evidență toate aceste calități ale sufletului românesc și să se arate că acestea sunt cele mai scumpe valori sufletești ale neamului nostru, cari trebuie sădite în sufletul copiilor, cărora mama română le dă naștere, ca astfel ele să treacă din neam în neam, în veștii veștilor.

Pentru păstrarea adevăratelor comori ale sufletului românesc, trebuie să se lucreze în aceste școli cu vorba și cu fapta. Portul și cântecul românesc, arta și obiceiurile românești, sunt comori ale sufletului românesc cari ne vor deosebi de alte popoare totdeauna. Acestea trebuie păstrate și dezvoltate. Lecții practice și teoretice vor lumina pe țărâna noastră asupra valorii acestor comori su-

fletești, dându-i-se toate îndrumările necesare, pentru păstrarea și dezvoltarea lor.

Toate lecțiile teoretice și practice din aceste domenii, vor fi făcute cu refrenul eternului principiu biologic, că viața individului are sens și scop, numai atunci, dacă ea se încadrează în viața grupului din care individul face parte, în viața neamului și cu refrenul unui alt principiu biologic, că într'un organism viu și sănătos, întregul lucrează în interesul tuturor părților și toate particulele și cele mai neînsemnate, prin o perfectă colaborare lucrează pentru bunul mers al întregului.

Numai astfel se va putea ajunge la o încadrare de-săvârșită a vieții individuale în interesele superioare ale neamului și numai astfel vor putea fi combătute multe din obiceiurile și principiile familiare și naționale ale poporul nostru, care cu siguranță dacă vor fi continuate, vor duce la distrugerea familiei și la subminarea viitorului neamului.

Aceste principii ne-au determinat pe noi, cei dela Desp. Brașov al „Astrei“ să înținem în Brașov, Școala țărănească pentru femei.

La formarea programului acestei școli, nu ne puteam îndrepta după experiența altora. Încercările în această privință erau foarte puține. Ceea ce se făcuse până acum la noi, erau numai mici începuturi de școli țărănești gospodărești, care aveau ca scop, aproape exclusiv numai economia casnică a femeii.

Și dacă pentru școlile țărănești pentru bărbați în multe țări găsim o experiență de zece, chiar multe zece de ani, pentru școala țărănească a femeii nu ne pot da nici alte țări aproape nici o îndrumare, deoarece nici ele nu au în aceasta privință prea multă experiență, fiind școala țărănească pentru femei prea puțin realizată și în alte țări.

Astfel, la realizarea școlii țărănești pentru femei, ca și la alcătuirea programului școlii, ne-am lăsat conduși numai de principiile schițate mai sus.

În aceste principii, noi vedem cuprinsă întreaga educație a femeii dela sate, așa cum noi am dori să se facă,

în interesul familiei și al neamului, precum și în interesul individual al femeii.

Astfel programul nostru a cuprins următoarele materii:

Industria casnică: Năvodit și țesut, cusături naționale și port național, croit, vopsit, rufăria copilului, tricotaaj, broderie, cârpit	42 ore
Alimentația: Prepararea și conservarea diferitelor alimente	23 "
Igiena femeii	3 "
Îngrijirea și alimentația copilului	8 "
Îngrijirea casei și a curții (igiena individuală)	8 "
Boli sociale și infecțioase	4 "
Asistența socială	2 "
Pomicultura și legumicultura	3 "
Plante medicinale	1 "
Avicultura	1 "
Zootehnie	1 "
Limba română	4 "
Istoria Românilor	4 "
Morală creștină	2 "
Demografle	1 "
Coruri	5 "
Dansuri naționale	5 "

Orariul a fost următorul:

(Vezi tablourile de pe pagina următoare).

Școala țărănească pentru femei, în Brașov, a avut un răsunet cum nici nu ne așteptam. Intelectualii satelor au primit această școală cu cea mai desăvârșită înțelegere, iar țărani și țărăncele noastre au primit-o cu o adevărată însuflețire.

Școala a fost plănuită de noi pentru 30 de femei. La o simplă invitație a noastră însă, către președinții cercurilor culturale, s'au anunțat aproape 100 de femei și am fost nevoiți să deschidem școala cu 61 de femei. Profesorii și profesoarele cărora ne-am adresat pentru ținerea cursurilor teoretice și practice, au luat asupra lor această sarcină grea cu multă însuflețire și foarte multă înțelegere. Durata școlii a fost de o lună. Credem că acest timp e prea scurt, durata ar trebui să fie de 45—60 de zile. Etatea elevelor a fost între 18—35 ani. Elevele au arătat

Şcoala Jărnănească pentru femei.

Ora	Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
8—9	<p> Vizită medicală</p>	<p> Vizită medicală</p>	<p> Vizită medicală</p>	<p> Vizită medicală</p>	<p> Vizită medicală</p>	<p> Vizită medicală</p>
9—10	<p> La Şcoala Profesională 20 eleve. Dra Leont. Popescu, Dra Ileana Voidsş : Importanţa firelor textile. Portul românesc. Tesutul : cusături româneşti.</p>	<p> La sediul şcoalei 40 eleve. Dra Florentina Popescu : Diferite cusături româneşti.</p>	<p> La Şcoala Profesională 20 eleve. Dna Leontina Popescu şi Ileana Voidsş : Tesut. (Practic şi teoretic).</p>	<p> La sediul şcoalei 40 eleve. Dra Eugenia Ioneseu : Rufăria copilului.</p>	<p> La Şcoala Profesională 20 eleve. Dra Leontina Popescu şi Ileana Voidsş : Diferite nevedeli.</p>	<p> La sediul şcoalei 40 eleve. Dra Florentina Popescu : Croitul unei bluze.</p>
10—11		<p> Dra Lucia Nastă : Importanţa căsătoriei şi rolul social al femeii.</p>	<p> Dra Nicol. Găltman : Mortalitatea sugaţilor şi cauza ei.</p>			<p> Dra Valeria Găltman : E. română.</p>
11—12		<p> Dra Maria Popescu : Gospodăria şi importanţa ei în economia rurală.</p>	<p> Dna Maria Popescu : Alimentaţia omului. Importanţa şi felul ei.</p>			<p> Dra Maria Popescu : Laptele şi derivatele lui.</p>
3—4	<p> Ion Golan : E. română : lecţii</p>	<p> Dra Nişescu : Fierberea şi frigerea alimentelor. (Sc. de menaj).</p>	<p> Dna Titi Golan : Efecţii practice de tricotaaj.</p>	<p> Dra Nişescu : Preparate din brânză de vaci. (Sc. de menaj).</p>	<p> Dra Nişescu : Preparate din spanac şi fasole. (Sc. de menaj).</p>	
4—5	<p> Dr. P. Niştor : Iglena curţii.</p>	<p> Dna Nadina Iorgulescu : Dansuri naţionale.</p>	<p> Ioan Brânzea : Cor.</p>	<p> Ioan Brânzea : Cor.</p>	<p> Dna Nadina Iorgulescu : Dansuri naţionale.</p>	
5—6						

Şcoala fărănească pentru femei.

Ora	Luni	Marţi	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
8—9						Dr. N. Căliman : Îngrijirea sugaciului.
9—10	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş, „ Flor. Popescu:	Dr. P. Nistor: Igienă casei.	Dr. N. Căliman: Înfărcatul şi ali- mentaţia suga- ciului după un an.	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş: Țesut. Diferite nevedeli.	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş: Țesut. Diferite nevedeli.	Dr. N. Căliman: LECȚIE PRACTICĂ pentru îngrijirea copilului la amb. policlinic.
10—11	Diferite cusături naționale.	Dra Lucia Nasta: Asistența so- cială la sală.	Dna Nat. Popescu : Istorie. Intemeierea principat. și a dinastiilor naț.	Dra Eug. Ionescu: Explicarea ge- nurilor de broderii.	Dra Florentina Popescu : Diferite tipare de mâneci și gulere.	Dna Val. Căliman: Mama în litera- tura română.
11—12		Dna M Popescu: Carnea și ouăle. Valoarea și felul lor de pregătire.	Dna M Popescu: Legumele. Importanța și pregătirea lor.			Dna M. Popescu: Fructele. și pregătirea lor.
1	M A S A					
3—4	Dna Dr. Munteanu : Igienă femeii.	Dna M. Osiceanu : Preparate din ouă. (Șc. de menaj).	Dna Titi Colan : LECȚII PRACTICE de tricotaș.	Dna M. Osiceanu : Preparate din carne tocată. (Șc. de menaj).	Dna M. Osiceanu : Prăjituri.	
4—5	Dna Dr. Cărpinișan: Igienă individuală.					
5—6	Cinematograf.	I. Brânzea : Morală creștină.	I. Brânzea : Cor.	I. Brânzea : Cor.	Dna Nad. Iorgulescu: Dansuri naționale.	

Şcoala fărănească pentru femei.

Ora	Luni	Mărfi	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
8—9						
9—10	Dra Fl. Popescu : Tipare de bluze româneşti.	Ing. Barbu : Creşterea şi valorificarea găinilor.	Dr. N. Căliman : Desvoltarea copilului.	Dra Fl. Popescu : Diferite tipare de bluze.	Dna Dr. Suru : Broderii.	Dr. N. Căliman : Bolile sugaciul- lul: Raehitism, sifilis, blenora- gia ochilor.
10—11	Dra Leontina Popescu, „ Ileana Voidoş : Cusături pe bluze româneşti.	Dra Lucia Nasta : Date demogra- fice în România şi Braşov.	Dna Nat. Popescu : Istorie. Revoluţiile na- ţionale.	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş : Țesut.	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş : Țesut.	Dr. Suciş Sibianu : Legile vieţii tru- peşti şi sufleteşti.
11—12		Dra M. Popescu : Grăsimile. Valoarea şi pregătirea lor.	Dna M. Popescu : Făinoasele.			Dna M. Popescu : Educaţia şi in- grijirea copilului după doi ani.
3—4	Dna Dr. Munteanu : Igtena sarcinei şi lăuziei.	Dna M.T. Popescu : Preparate din cartofl. (Şc. de menaj).	Dna Titi Colan : Tricotaj. Dna Val. Căliman : G. română. Poezia naţională.	Dna M. T. Popescu : Preparate din gris. (Şc. de menaj).	Dna M. T. Popescu : Un menu complet. (Şc. de menaj).	Dna Dr. Suru : Broderii.
4—5	Dr. P. Nistor : Vaccinări.					
5—8	I. Colan : Cartea românească.	Dna Nad. Iorgulescu : Dansuri naţionale	Bale.	I. Brânzea : Morală creştină.	Dna Nad. Iorgulescu : Dansuri naţionale.	

Şcoala jărănească pentru femei.

Ora	Luni	Marţi	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă
9—10	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş : Vopsitul lânnei cu plante vegetale.	Ing. Al. Nema : Cultivarea le- gumelor.	Dr. N. Căliman : Bolile infecţioase ale copilului.	Dna Dr. Suru : Broderii.	Repetiţii gene- rale.	
10—11		Dna M. Popescu : Luxul şi păca- tele lui.	Dna Nat. Popescu : Istorie. Războiul mon- dial şi întregirea neamului.	Dra Leont. Popescu, „ Ileana Voidoş : Explicaţit asupra croitului.		
11—12		Dna M. Popescu : Plante medi- cinale.	Ing. Al. Nema : Pomi roditori.		Examen.	
3—4	Dr. N. Căliman : Analiza sângelui de la toate elevele:	Dna Titi Colan : Lecţii practice de tricotaş.	Dr. Suci Sibianu : Legile respi- raţiei.	Dr. Suci Sibianu : Legile digestiei.	Serbare de sfârşit de şcoală.	
4—5	Dna Dr. Muntean : Bolile infecţii. la om: tu- berculoza, sifil. şi blenor.					
5—6	Dr. Al. Suru : Creşterea porcilor.	I. Brânzea : Morală creştină.	Dna Nad. Iorgulescu : Dansuri naţionale	I. Brânzea : Cor.		

în tot timpul școlii cea mai desăvârșită disciplină și înțelegere și cel mai mare interes pentru toate cursurile teoretice și practice.

La baza noului Stat românesc trebuie să stea două idei fundamentale: ideea națională și ideea țărănească. Ideea națională, fiindcă acest Stat s'a creat prin sângele și suferințele de sute și mii de ani ale poporului românesc și astfel numai el poate avea dreptul, ca să clădească și să patroneze un Stat în granițele României Mari. Și ideea țărănească, fiindcă azi 80% ale poporului nostru o formează țăranul și cred că tot țăranul va forma masa poporului nostru timp îndelungat.

În crearea și dezvoltarea noului Stat, însă, bazat pe aceste două idei fundamentale, femeia țărăncă, crescută, în școala țărănească de femei, după principiile schițate mai sus, va trebui să aibă un rol de o covârșitoare importanță.

De aceea, „Astra“ noastră a binemeritat încă odată dela neamul românesc, că a inițiat și a îmbrățișat cu atâta căldură, ideea școlii țărănești pentru femei.

Și vor binemerita dela neamul nostru toți acela, Stat, oficialități, Societăți și particulari, cari vor îmbrățișa școala țărănească pentru femei, fiindcă noi avem convingerea, că nu se va putea clădi Stat românesc nou, cu suflet nou și sănătate fizică și morală, prosper și puternic, fără un țăran nou, care să fie educat de mamele, cari vor trece prin școlile țărănești pentru femei, după principiile arătate mai sus.

Adunarea jubiliară dela Blaj a „Astrei“ culturale

de **Al. D.**

Cei 75 de ani ai „Asociațiunii“ au cunoscut la Blaj — în zilele de 19, 20 și 21 Septembrie — o strălucită consacrare din partea întregii lumi culturale românești ce și-a exprimat încă odată, prin glasul autorizat al fruntașilor vieții noastre spirituale, recunoștința și devotamentul pentru vechea societate de cultură. Au fost trei zile de înaltă sărbătoare, de solidarizare a conștiințelor românești de pretutindeni, de manifestare hotărâtă a voinței de ridicare a neamului. Distinsa prezență a Majestății Sale Regelui a încununat serbarea spiritului național cu o aureolă istorică. Înaltele Sale cuvinte au exprimat încă odată legătura Sa trainică și caldă cu acest Ardeal al atâtor jertfe istorice, cu bătrâna dar încă viguroasa noastră „Astră“. Vor rămâne neuitate vorbele regale: *„Am astăzi o mărturisire de făcut, o mărturisire care sunt sigur că tuturor Ardelenilor le va merge drept la suflet: ființa Mea culturală, substratul omnesc al sufletului Meu este un produs indirect al „Astrei“, căci este un produs al dascălilor ardeleni“.*

O admirabilă jerbă de cuvântări a precedat discursul Regelui. Aleși oratori nu s'au mulțumit numai să desfășoare obișnuitele cuvântări ocazionale, ei și-au arătat tot entuziasmul lor pentru opera „Asociațiunii“, s'au închinat evlavios în fața unui trecut strălucit, dar au făcut să fulgere nu odată profunde idei conducătoare ieșite din adâncul neamului și tinzând să-l lumineze calea viitorului. Au avut verb înflăcărat și substanțios totdeodată I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan și I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Alexandru Nicolescu, dl Dr. C. Angelescu, Ministrul Instrucțiunii Publice, dl prof. Dr. D. Gusti, reprezentantul „Funda-

țiilor Culturale Regale“, dl prof. *Ioan Lupaș*, în numele Academiei Române, dl *Ștefan Pop*, delegat al Ligii Culturale și dna *Maria Baiulescu* în numele „Uniunii Femeilor Române“. Publicăm în prima parte a numărului, alături de cuvântarea-program a președintelui nostru, impresionantele omagii ce au fost aduse „Asociațiunii“, care-și exprimă și pe această cale sentimentele ei de mișcată grațitudine. Ele se îndreaptă de asemeni și către atâtea distinse personalități ale vieții noastre culturale, care nu și-au putut dezvolta cuvântările, precum sunt dnii *Fl. Ștefănescu-Goangă* delegatul Universităților, *Const. Hirișescu*, al „Ateneului Român“, *O. Ghibu*, al „Ligii Antireviztoniste“, *Dr. Grigorie Nandriș* al „Asociației pentru cultură din Bucovina“, general *N. Negreanu* al „Centralei Caselor Naționale“, *I. Nisipeanu* delegatul „Asociației profesoriilor secundari“, *V. Toni*, al „Asociației generale a învățătorilor“, *Ion Marin Sadoveanu* al „Societății scriitorilor români“, *Victor Papilian* al „Asociației scriitorilor români din Ardeal“, *Dr. Iosif Stoichția* în numele „Asociației medicilor“, dl *Nae Dumitrescu* în al „Tinerimii Române“, *Dr. Iuliu Hațiegan* în al „Dechilor bursteri ai Asociațiunii“, *Afanasie Popa* în al „Oficiului de educație al tineretului român“ ca și localității: dnii *Al. Lupeanu-Melin*, sufletul și organizatorul acestor serbări, *primarul Blajului* și *reprezentantul meseriașilor din Blaj*.

Partea propriu zisă sărbătorească a Adunării jubiliare dela Blaj nu s'a redus însă numai la ședința festivă din a doua zi. Conducerea despărțământului, împreună cu comitetul central, au semănat mai toate orele cu desfășurarea unui program ce a fost menit să înfățișeze puterile spirituale ale „Asociațiunii“ și ale Ardealului. S'au organizat astfel în clădirea liceului de băieți patru expoziții: una etnografică și alta agricolă a Târnavelor, una cultural-istorică și alta de picturi, cu tablourile pictorilor ardeleni, *Mișu Pop* și *Octavian Smigelschi*, care au fost toate onorate cu prezența Majestății Sale. Manifestările culturale n'au mai conținut, precipitate de aceeași impresionantă dorință de a oferi un dar cât mai bogat din partea „Asociațiunii“. După defilarea celor 22 sate din județul Târnavă-Mică, conduse de dl *Dr. Ion Bianu*, vicepreșed. „Astrei“ desp.

Blaj, a unor comune din Țara Oltului, a Bârsei, Dalea Mureșului, regiunea secuzată, cercetașii liceului din Turda, elevii liceului „Gh. Lazăr” din Sibiu și altă multă și entuziastă lume ce a ținut cu prezența ei să cinstească pe Suveranul țării și idealurile naționale ale „Astrei”, organizația „Șoimilor” și-a arătat de data aceasta prin secțiunile ei din părțile Clujului, Reghinului și Zlatnei, toată soliditatea și măiestria, realizând prin aceasta însăși cea mai potrivită propagandă pentru generalizarea instituției. Corul „Șoimilor”, de sub conducerea p. Ștefan Răcășanu, a trezit entuziasmul tuturor. Elementul țărănesc a fost pus însă la contribuție și în a treia zi, când s’a organizat în Palatul Cultural un *festival țărănesc* de coruri și jocuri naționale, executat de „Șoimii” despărțămintelor Cluj și Reghin. Nu putem sublinia îndeajuns importanța colaborării directe țărănești la manifestările „Astrei”. Doctrina activistă a „Asociațiunii” a început să-și dea roadele. Din element pasiv, receptiv al propagandei realizate de cărturari, țăranul a devenit el însuși activ, creator. Comoară a virtualităților istorice românești, el a fost omagiat de altfel și la *festivalul artistic muzical* din cea de-a doua seară a serbărilor, când sub conducerea personală a dlui *Tiberiu Brediceanu* cu sprijinul *Operei Române din Cluj* și cu al doarei *Valentina Crețoiu* de la Opera Română din București, s’a cântat mai ales muzică națională de *Enescu*, *Iuliu Mureșianu* și *Iacob Mureșianu*, spre a se încheia apoi seara cu această idealizare a vieții țărănești, scripind de culori și voce bună, de umor și idilă, de paritate rustică și sănătate fizică ce și-au găsit expresia muzicală în actul dlui *Tiberiu Brediceanu*: „*La seceriș*”. Când în cele din urmă, în sală a răsunat puternic, hotărât și dominator „*Deșteaptă-te Române*”, atmosfera ce s’a încheiat atinsese culmea entuziasmului național și concentra par’că deodată pe de-asupra anilor și împrejurărilor, esența însăși a meritului noastre istorice. Un înalt moment cultural l-a constituit apoi conferința dlui *Ministru Al. Lapadatu*, care a înfățișat asistenței pagini impresionantă din istoria neamului în conferința despre „*Manifestul revoluționar din 1885*” când Românii Ardeleni veniți în țara mamă au lansat o îndrăzneală proclamație merită să grăbească Unirea Românilor.

În această atmosferă de continuu fast, lucrările adunării generale s'au putut totuși ține cu avântul mai crescut ca în alte dată.

După primirea la gară a comitetului central salutat de cănonteu *Dănilă*, de primarul Blajului și dl *Alexandru Lupeanu-Melin*, președintele desp. din Blaj, cărora li-au răspuns din partea conducerii „Astrei” dnii *Dr. Gh. Preda* și general *Dr. G. Moga*, invitații au asistat la sfințirea noului palat cultural din Blaj și au felicitat apoi, prin președintele „Astrei”, pe I. P. S. Sa mitropolitul *Alexandru Nicolescu*, nou înscăunat.

Lucrările propriu zise au început cu președinții despărțămintelor cu cari s'au ținut două ședințe, în zilele de 19 și 21 Septembrie.

În cea dintâi, dl *Dr. N. Căliman* a citit referatul d-sale despre „Școala țărănească pentru femei” publicat în numărul de față al „Transilvaniei”. Dl președinte *Iuliu Moldovan* prezidează apoi discuțiunile în jurul acestei probleme, exprimându-și dorința ca fiecare despărțământ să-și organizeze o astfel de școală, comitetul central venind în ajutor. Opiniile ce încep a se expune, depășesc chiar problema ocupându-se și de alte chestiuni adiacente. Păr. protopop *Octavian Popa*, reprezentantul desp. Făgăraș, ridică problema combaterii depopularizării. Ea invitarea dlui președinte, dl *Silviu Țeposu* — din partea desp. Sibiu — referă asupra experienței ce a făcut cu școala țărănească pentru femei din Săliște și propune întocmirea unui manual pentru înprospătarea cunoștințelor foștilor elevi. Dl *Dr. Teodor Popa*, — din desp. Oradea — vorbește în sensul descentralizării școalelor țărănești care urmează a fi înființate și în desp. de plasă, socotește că luna Octombrie ar fi cea mai potrivită pentru activitatea școlii și în sfârșit că fosta elevi devin cele mai bune propagandiste pentru viitor. Dl protopop *Ioan Duma* (Petroșani) constată că se dă prea puțină importanță eticei față de jocuri și recomandă de asemeni descentralizarea școalelor țărănești. Dl prof. *Iulian Dumitriu* (Sibiu) se ocupă mai ales cu recrutarea profesorilor, cari trebuie să fie aleși cu grije, dintre cei care au darul de a răscolți sufletele țăranilor, lecțiile să se pu-

blice spre a fi de folos și altora, să se accentueze în program latura economică și în special legumicultura la sate, dându-se de asemeni importanță costumelor, jocurilor și obiceiurilor naționale locale. Dl avocat *Breban* (Deva) se ocupă cu recrutarea elevilor școalei țărănești, iar dl *Eugen Nicoară* (Reghin) expune experiența școalei din despărțământul său, unul din cele mai active centre ale „Asociațiunii”. Dl prof. *Ilie Rusmir* (Oravița), insistă și dă asupra reinviertii jocurilor și portului național la țărani, iar dl *V. Netea* (Reghin), se ocupă cu probleme privind estetica locuinței țărănești, farmaciile dela sate, timpul și programele școalei țărănești. Dl *Cionca* (desp. Oeland) repune problema românilor secuizați. În sfârșit dl *Dr. Iuliu Hațiegan* expune o idee excepțional de însemnată. Dorind presărarea întregului pământ românesc cu școale țărănești, dă să cere însă să se înființeze o „școală centrală țărănească” cu caracter permanent unde să se elaboreze prin experiență continuă, doctrina școalei. Discuția se încheie printr’un binemeritat elogiu pe care dl Președinte îl aduce dlui *V. Ilea*, inițiatorul școalelor țărănești la noi.

A doua ședință cu președinții despărțământelor a avut loc la 21 Septembrie, sub președenția dlui *Dr. G. Preda*.

Dl *Al. Lupeanu-Melin*, președintele desp. Blaj și organizatorul festivităților, a dezvoltat referatul d-sale despre „Ziua Astei”, cu următoarele idei esențiale: „Astra” are nevoie de oameni însufleșiți pentru idealurile ei, ei nu de „oameni de paradă” care să participe la activitatea instituției prezentându-se numai odată pe an la Adunările ei generale. Însufleșirea trebuie însă să i se adauge și pregătirea. Viitorii preoți și învățători să fie pregătiți încă din școală pentru misiunea lor culturală. Bisericile și Universitățile să creeze catedre pentru învățarea metodelor de propagandă culturală. Ca mijloace de culturalizare, dl *Lupeanu-Melin* propune: 1. bibliotecile sătești; 2. serbările naționale care ar trebui organizate de „Astra” cu sprijinul tuturor instituțiilor locale; 3. teatru cu piese sătești scrise în grațul regional al publicului în fața cărora se reprezintă; 4. fiecare organizație a „Astei” să aibă drept simbol, un drapel; 5. organizarea de fanfare și coruri sătești. Pentru

strângerea mijloacelor materiale, d-se recomandă la sate:

- în anumite zile ale anului să se strângă dela săteni produse în natură, deoarece listele de subscripție nu dau rezultate;
- să se adune bani cu discul în biserică, iar în orașe:
 - câte un leu la biletele de intrare la diferite spectacole;
 - președinții de despărțăminte să viziteze persoanele cu dare de mână și autoritățile, solicitându-le sprijinul;
 - doamnele diferitelor reunțiuni să adune contribuții și pentru „Astra” în preajma sărbătorilor de Crăciun și Paști. Referentul mai cere în sfârșit ca organizațiile „Astrei” să se manifeste în toate direcțiile.

Interesantele propuneri ale dlui Al. Lupeanu-Melin vor forma obiectul discuțiilor și hotărârii comitetului central, care va încerca o aplicare generală a lor. *Secția medicală și biopolitică* a ținut de asemenea o ședință în seara zilei de 19 Septembrie, sub președinția dlui *Dr. Iuliu Hațiegan*, când dnti *Dr. Pompiliu Nistor* și *C. Radu* au dezvoltat referatele lor despre „Organizarea sanitară rurală” și „Problema spitalelor”, aducând noi contribuțiuni întru ridicarea nivelului nostru sanitar.

Nu mai puțin fructuoase au fost observațiunile ce s’au făcut la *raportul general*, în ședința dela 21 Septembrie, prezidată de dl vicepreședinte *Dr. G. Preda*.

Dl *Iuliu Moisil*, președintele desp. Năsăud, amintind făgăduiala dlui Mussolini de a dărui României o copie în mărime naturală a columnei lui Traian, socotește că locul acestui monument ar fi la Blaj și că „Astra” ar trebui să facă demersurile necesare. Această propunere va fi pusă în discuțiunea comitetului central. Dl *Dr. Onisifor Ghibu* cere ca „Astra” să se ocupe cu refacerea unității noastre religioase, ridicând marea problemă a unitii bisericilor, ceea ce provoacă justa observație a dlui președinte al ședinței care amintește că statutele „Asociațiunii” opresc discuțiunile de ordin confesional. Păr. canonic *Roșianu* arătându-și de asemenea dorința întru unirea celor două biserici, se raliază punctului de vedere al dlui președinte. Se discută apoi problema refacerii „Astrei” basarabene. Dl *Dr. Iosif Stoichiția* socotește apoi că preocupările „Astrei” au devenit extrem de importante odată ce ea se interesează de îmbunătățirea

capitalului nostru biologic și a creat instituții precum: „Școala țărănească“, „Școlii Carpaților“, „Revue de Transylvanie“, „Transilvania“, etc. Iau parte la discuții mai departe din *Dr. Laurențiu Oanea*, care din partea desp. București mulțumește comitetului central pentru frumoasa sa activitate ca și pentru interesante sugestiile date despărțimintelor, din *Const. Nedelcu* accentuează rolul „Astrei“ întru păstrarea tradiției românești, iar din *T. Iacobescu* face apel la puterile „Asociațiunii“ pentru desțelenirea provinciei de peste Prut. Raportul general este în sfârșit aprobat atât în general, cât și în particular. Se aprobă de adunare și celelalte rapoarte ale comisiunilor. După o sumară discuție în jurul desemnării locului unde se va ține viitoarea adunare generală, din președinte *Dr. G. Preda* închide ultima ședință mulțumind și omaghiind mai întâi pe M. Sa Regele, care a binevoit să onoreze Adunarea cu înalta Sa prezență, guvernul, personalitățile care au reprezentat diferite asociații de cultură, presa și relevând meritele deosebite ale președintelui desp. Blaj — din *Al. Lupeanu-Melin* — și al comitetului de organizare în frunte cu reverendismul canonic *Victor Macavei*.

* * *

*Serbările jubiliare ale „Asociațiunii“ s’au încheiat lăsând în sufletele tuturor amintiri neșterse. A fost o excepțională solidarizare a energiilor românești în jurul celei mai vechi instituții de culturalizare pe care o avem. A fost o totală și mișcătoare recunoaștere a muncii istorice ce a cinstit edificiul spiritual al „Astrei“. A fost totdeodată și o integrală aderare la obiectivele prezentului așa cum au înțeles să le lumineze adaptându-le cadrului de viață actual, președintele „Asociațiunii“ — din *Dr. Iuliu Moldovan*. Imperativele destinului nostru istoric au răsunat încă odată de pe amvonul „Astrei“ sub privegherea înțeleptului nostru Rege întru fericirea scumpei noastre patrii.*

Activitatea despărțământului București,

pe anul 1935/36.

Sub conducerea dlui prof. *Ștefan Pop*, ca președinte și a dlui *Aug. Caliani*, desp. București cu toată situația specială în care se află între atâtea societăți culturale cu aceleași scopuri ca și „Astra” — și-a dat toată silința ca steagul „Asociațiunii” să fluture și în capitala țării. La diferitele ocazii ce s’au ivit, la congresul Ligii Culturale, la congresul Caselor naționale, la cel al Ligii Antirevoluționiste, la sărbătorirea din 31 Mai 1935 a lui M. Kogălniceanu, „Astra” a fost totdeauna reprezentată de către președintele desp. — dl *Ștefan Pop*, — dl prof. *Avram Todor*, dl *Aurel Călugăru* ș. a. S’au organizat de asemenea serbări într’un cadru excepțional de bogat la 28 Februarie 1935 s’au comemorat în sala Aro, martirii neamului Horia, Cloșca și Crișcan printr’o luminoasă conferință a dlui *Zenovie Păclișanu*, membru coresp. al Academiei Române, prin recitările din „Horia” al lui *Cotruș*, ale artiștilor *Ion Manolescu* și *Gh. Vracca*, prin cântări naționale ale dlor *Dinu Bădescu*, *Valentina Crețoiu* și *Șerban Tassian* ca și prin execuțiile corului învățătorilor condus de *N. Oancea*. La 1 Decembrie 1935 s’a organizat serbarea Unitii Transilvaniei cu țara mamă la „Ateneul Român”. A conferențiat dl *Ștefan Pop*, și-a dat concursul său prețuit corul „Azilul Elena Doamna”. 24 Ianuarie a fost comemorat împreună cu „Liga Culturală”, conferențînd tot dl *Ștefan Pop*.

Desp. București are trei cercuri culturale la *Fudulea-Ilfov*, *Brănești* și *Branîștea-Dâmbovița*, unde a întemeiat câte o bibliotecă.

Conducerea despărțământului ne anunță, de asemenea, că va face toate demersurile necesare pentru a da un răspuns potrivit doleanțelor din Apelul „Astrei” centrale.

Ținem să exprimăm și pe această cale, mulțumirile noastre cele mai vii pentru contribuția desp. București, la opera „Asociațiunii”.

Activitatea despărțământului Năsăud.

Străduinți deosebite depune acest despărțământ pentru realizarea unei activități culturale mai intense. În anul 1935/36 s'au ținut o seamă de conferințe, dezvoltate de dnti V. Bichigean, directorul liceului despre „*Horafiu*“, dl procuror Ioan Colfescu din Cluj despre „*Necesitatea și mijloacele de însănătoșire a vieții publice*“, dl Dr. V. Mihordea despre „*Problema renașterii*“. La 7 luni s'a făcut serbarea jubilară a „*Astrei*“, cu care prilej a vorbit dl Iuliu Moisil, președintele desp. și dl profesor Dr. Marin Oancea.

Programul de activitate pe anul 1936/37 al despărțământului Arad.

Despărțământul nostru își propune să realizeze în 1936/37 următorul program de activitate:

1. Organizarea cercurilor culturale existente.

Cu prilejul „*Săptămânii Astrei*“, am constatat că sunt unele cercuri culturale, înființate sub durata vechitului comitet, cari deși au fost îndrumate din partea noastră să organizeze serbări culturale pentru comemorarea celor 75 ani de existență ai „*Astrei*“, nu au dat nici un semn de viață. Interesându-ne mai deaproape de situația în care se găsesc aceste cercuri culturale, am stabilit că ele nu au la activul lor nici un fel de realizări. Considerând că existența unor astfel de cercuri culturale inactive constituie un serios obstacol în desfășurarea acțiunii noastre, vom căuta ca tuturor acestor cercuri culturale să le dăm o nouă organizare, pentru a putea fi puse în funcțiune.

2. Program de muncă pentru cercurile culturale.

Socotim, că una din cauzele principale, care determină o parte din cercurile noastre culturale să se mențină în inactivitate, este lipsa unui program de activitate. Pentru

înlăturarea acestui inconvenient, despărțământul stabilește pentru cercurile culturale de sub supravegherea sa următorul program de activitate:

Program pentru ridicarea vieții satului.

A) Sănătate:

- a) Organizarea unei farmacie de prim-ajutor și a unui dispensar, pe lângă casa culturală;
- b) Organizarea unei campanii pentru desfundatul șanțurilor, astupatul bălșilor și pentru construirea de closete;
- c) Construirea unei băi populare;
- d) Să se dea sfaturi sătenilor, prin conferințe, cu privire la aerisitul locuinței, pregătirea hranei, timpul de lucru și de odihnă, prevenirea și combaterea bolilor;
- e) Combaterea căsătoriilor premature, a concubinajului și a divorțurilor;
- f) Organizarea educației fizice a tineretului;

B) Muncă.

a) Agricultură:

Propagandă pentru lucrarea rațională a pământului și în special pentru determinarea sătenilor de a-și procura mașini agricole.

Aducerea unui selector în comună pentru selecționarea semințelor;

b) Pomicultură:

Organizarea unei pepiniere comunale.

Sfaturi pentru îngrijirea pomilor.

Organizarea valorificării fructelor.

c) Veterinarie:

Propagandă pentru creșterea vitelor de rasă.

Procurarea și îngrijirea animalelor de reproducție.

Organizarea valorificării produselor animale.

Cunoașterea bolilor vitelor;

d) Industria casnică:

Propagandă pentru creșterea vitelor de rasă.

Propagandă pentru portul costumului național.

Organizarea valorificării produselor industriei casnice;

e) Șosele, poduri, garduri:

Organizarea unei campanii pentru repararea gardurilor, șoselelor comunale și pentru repararea podurilor;
j) *Organizarea unui teren de sport.*

C) *Minte.*

a) *Școala :*

Organizarea de cursuri pentru analfabeți.

Propagandă pentru frecventarea regulată a școlii.

Ajutorarea copiilor săraci cu cărți și rechizite școlare i

b) *Casa culturală :*

Organizarea de șezători culturale.

Organizarea horei.

Procurarea unui aparat de radio ;

c) *Biblioteca :*

Procurarea de cărți, reviste și ziare.

Organizarea sistematică a împrumutului de cărți ;

d) *Colecționarea folklorului ;*

e) *Organizarea unui muzeu al satului.*

D) *Suflet.*

a) *Biserica :*

Propagandă pentru frecventarea bisericii.

Încurajarea „Oastei Domnului“.

Înființarea unui cor bisericesc.

Organizarea unui curs pentru învățatul glasurilor bisericesti ;

b) *Ridicarea unei cruci în amintirea eroilor ;*

c) *Îngrijirea cimitirului ;*

d) *Cinstirea memoriei oamenilor mari ai satului.*

Pentru aplicarea acestui program, despărțământul nostru va sta la dispoziția cercurilor culturale cu îndrumări detaliate și cu delegați, care se vor transporta la fața locului, în cazuri de nevoie.

3. Organizarea unor cicluri de conferințe în oraș și județ.

4. Fixarea unor table comemorative pe casele cu importanță istorică din Arad (vechiul seminar, fostul edificiu al Tribunalului, etc.)

5. Îngrijirea mormintelor marilor figuri arădane, rămase fără urmași (M. U. Stănescu, Aurel Suctu, Augustin etc.)

6. Înființarea unor noi cercuri culturale.

7. Colaborarea cu societățile culturale federalizate.

În cadrele acestei colaborări, se va organiza și congresul cultural al Federației Societăților Culturale din Arad, care este menit să constituie cel mai însemnat eveniment al mișcării culturale din această regiune.

Propunerile de mai sus sunt semnate de dl *Dr. Iustin Marsieu*, președintele despărțământului și *Drd. Lupaș*, secretar.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român Astra“.

Circulară către despărțămintele „Asociațiunii“.

Nr. 3493/1936.

Sibiu, la 20 Octombrie 1936

Domnule Președinte,

Pentru realizarea unei legături cât mai vii între comitetul central și diferitele noastre despărțăminte, „Asociațiunea“ a hotărât numirea unui secretar propagandist în persoana dlui Ioan Breazu, profesor în Cluj. D-șă va lua în permanență și sistematic contact cu toate despărțămintele noastre, înfățișându-le vederile comitetului central și contribuind la intensificarea propagandei culturale prin reliefaarea problemelor și principiilor conducătoare ale educației colective. Despărțămintele sunt rugate să binevolască a da tot sprijinul lor misiunii dlui Ioan Breazu.

Cu acest prilej, vă mai rugăm să acordați și în acest an, atențiunea Dv. organizării cât mai reușite a serbărilor dela 1 Decembrie, ziua Unirii Ardealului cu patria mamă.

Despărțămintele care n'au trimis încă listele de subscripție privind ziua „Astrei“, sunt invitate a ni le expedia necondiționat până la 15 Noiembrie a. e., întrucât urmează a fi înaintate Prefecturii județului Sibiu.

Primiți, Vă rugăm, asigurarea deosebitel noastre stime și considerațiuni.

p. Președinte :
ss. **Dr. Moga.**

Secretar :
ss. **Băilă.**

„Ce să citească poporul?“ Critica acerbă, necruțătoare, care descarta-jează, se scrie, de cele mai multe ori, de niște ignoranți patenți sau de niște oameni, cari ureau să-și pună în vânzare marfa lor, făcând pe cititor sau pe ascultător să creadă că facerea lumii numai dela ei purcede. E o trampolină și o reclamă, cari sunt respingătoare în fața celui care a controlat și și-a dat osteneala să se intereseze și de ceea ce s'a creiat în afară de operele lansate de cutare și cutare editor sau de cutare scriitor-„critic“, în cărdășie nemărturisită cu editorul.

Dacă ai sta să judeci după constatările „criticului“, atât literatura pentru copii și pentru tineret, cât și cea pentru țărănime ar trebui să umble și ași de-a bușilea, fără să se fi împieiorogot încă — fiindcă așa îi place „criticului“! Că și-au dat mulți osteneala să presteze ceva în domeniul acesta, că există zeii și sute de publicații vrednice de a fi remarcate, de a fi trimise în pățuri cât mai largi — de asta nu-și bate capul „criticul“, pe care-ți vine să-l tragi de mânecă, atunci, când aruncă la gunoi tot scrisul de dinaintea sa, și să-i strig: ești nedrept!

De sigur, în comparație cu multe neamuri producția noastră nu este bogată, dar nu stăm nici atât de rău cum trâmbișă cutare defetist cultural.

În cele ce urmează o mică contribuție la cele susținute în privința literaturii pentru popor. Ne referim la revista noastră, în care s'a publicat, acum 36 de ani chiar!, un repertoriu bibliografic pentru bibliotecile populare, compus sub supravegherea directă a regretatului Andrei Bârseanu. În anul 1925 a apărut editat de desp. Sibiu, un „Buletin“ intitulat „Ia-mă cu tine!“, cu o listă

de 100 lucrări ieftine și bune, compuse de o seamă de profesori și scriitori. Buletinul s'a epulzat, tipărindu-se până acum 2 ediții.

În 1899 publica „Transilvania“ (în n. 10) un articol intitulat: „Ce să citească poporul?“ din care spicuiam: „E timpul, credem, să fie deslegată această chestiune de mare importanță pentru cultura și progresul poporului nostru“. „Nu ne putem plânge de lipsa scriitorilor pentru popor“. În favorul tezei se menționau următoarele bibliotecii de pe atunci, cari conțineau, în mare parte, material vrednic de citit și de elasa fărănească: „Biblioteca copiilor“, „Biblioteca de lectură pentru tinerime“, redactată de I. M. Răureanu. „Biblioteca poporului“, „Biblioteca Tribunei“, „Biblioteca pentru toți“, „Colecția Șaraga“, „Biblioteca de popularizare“, „Biblioteca noastră“, „Biblioteca istorică populară română“, „Biblioteca populară“. Autorul (S.) urmează: „...dispunem de scrieri și multe și în mare parte bune, așa: 1. Cărți populare... vreo 60; 2. Folclor (poezii populare)... vreo 40; 3. Folclor (povești, snoave, anecdote, proverbe, ghicitori)... vreo 80; 4. De economie... vreo 35; 5. De științele naturale... vreo 10; 6. De medicină și igienă... vreo 30; 7. De istorie și geografie... vreo 80; De literatură frumoasă... vreo 140, de toate vreo 500, fără a număra scrierile de cuprins religios, cari se reduc mai numai la cărți de rugăciuni, dacă excepționăm cărțile compuse în uzul elevilor din școale populare“.

Să ne oprim puțin și să punem întrebarea: n'ar fi cu cale ca din zecile de biblioteci, cari au apărut de atunci încolo și și din bibliotecile, cari au urmat să apară, din lista de mai sus — să se facă o selecție con-

știentioasă din partea unor cercuri *competente*, ca să avem o listă cât mai bogată a acestor cărți ieftine și bune? Lista tipărită de „*Fundațiile Regale*” și-a pus, *in parte*, această problemă, dar n'a luat în considerare toate bibliotecile, nici pe cele *epuizate*, între ele și unele înșirate mai sus, evidențind numerele, cari ar merita să fie reeditate, o muncă anevoioasă, dar pe urma căreia am avea o recoltă destul de bogată.

Lista aceasta de lucrări, cari s'au epuizat — ar trebui stabilită din partea unei instituții ca „*Astra*”, ca „*Fundațiile Regale*” și predată editorilor dorinței de a tipări material ales.

Dar să revenim la autorul articolului din revista noastră. „Printre aceste scrieri (cca 500)”, constată el, „își fac intrare în casa țaranului nostru o mulțime de *cărți de prevestiri, cărți de noroc* ș. a. între cari se numără Păscălia sau Gromovnic(ul), Zodiile, Roata norocului, Oglinda norocului, cărțile de visuri, cărțile de joc cu întrebări, carte de desfăcut farmecele ș. a.”.

„De materialul de care dispunem, poporul cetește *ici-colea câte un călindar (tot cam la 50 de indivizi, socotind și cărturarii, câte un călindar); citește gazete (tot cam la 125 indivizi un exemplar)*. Cum se caută celelalte feluri de scrieri *nu se prea poate exprima în cifre; destul însă că se tipăresc, an de an, scrieri în deajuns și din ele multe se trec. Acesta e semn că poporul începe a citi tot mai mult.*

„Multe din scrierile ce ajung în mâna poporului *nu sunt destul de potrivite pentru el; ftecă limba în care sunt scrise le face greu de înțeles și prin urmare puțin sau de loc folositoare; fie că materialul*

*tractat nu corespunde realelor lui trebuințe, ci dă nutreământ numai fașșiei și dorințelor, ce nu e lipsă a se nutri, s. ex. cum e Roata norocului, cărțile de visuri, zodiile, Epistolia (căzută din cer) ș. a. Toamă de aceea alegerea cărților bune și folositoare pentru cultura poporului se impune de mult, și tot așa se impune și lucrarea altor cărți, ce ne lipsese aproape cu desăvârșire. între a ceste se numără fără îndoială și cărțile de cuprins *religios*, cele relative la *educație*, ș. a.*

lata sumarul și dorințele unui propagandist cultural din 1891)

În anul următor, 1900, publică revista noastră (Nr. 1) un „*repertoriu bibliografic*” pentru bibliotecile populare, care e „un operat cu concursul a diferiți specialiști” și — în special — cu „valorosul concurs” al despărțământului *Brașov*, care, se poate zice, a *spart ghiața* în această privință.

De aici înainte, scria revista, „*nu se va mai orbeca în alegerea scrierilor pentru bibliotecile populare, ci se va putea face pretutindenea începutul, pășind sigur din primul moment pe această cale.*”

Librarul — propagandist cultural. Academicianul francez *George Duhamel*, bunul romancier și observator social, directorul revistei „*Mercure de France*”, descrie în revista sa cum își închipue pe *adevăratul librar*.

„Comerțul librăriei nu este unul dintre acelea, pe cari poți să le încerci fără de o pregătire specială. Trebuie să fie întovărășit de o profesie, adecă de cunoștințe tehnice, de o experiență, de metode de lucru, de un gust al observației, de un simț psihologic. Un librar bun, un *adevărat librar*, oricât de împovărat ar

fi el de grija materială, nu rămâne niciodată desorientat în privința autorilor și a operelor, pe cari le vinde. El își găsește timpul necesar ca să citească și să se informeze. Intocmai ca un medic sau ca un avocat, trebuie și librarul să-și cunoască clientela, să cunoască cu dibăcie plăcerile lui Onisim, pasiunile lui Teodul, nenorocirile Brigittei, opiniile lui Eusebiu. Un librar demn de această frumoasă profesie nu se mulțumește niciodată, ei tot mai mult și mai mult observă oamenii, pentru ca să le vândă multe cărți și ca să tragă foloase din aceasta. Librarul intervine la cumpărări, își dă osteneala de a impune pe Claudel unora, de a acimata pe Giraudoux altora, să trudește aici să germineze cu Gide și dincolo să grezeze pe Mauriac.*) Un librar, care își iubește meseria, găsește plăcerea în reacțiunile delicate: gândește, având cutare operă în mână: „Vreau să încerc să fie iubită de Matei. Poate că n'are să mi se brodească, dar — în fine — tot o'ncerc“. Poate să joace pe toate coardele (persuasiunii) și chiar și pe cele mai subtile. Am auzit, zilele trecute, pe un librar cum spunea, în prezența mea, unuia din mușterii săi: „Cum, nu-ți place cartea asta?! Să mă mire. Nici dlui B. nu-i place. Eram deci aproape ca sigur, că lucrarea de față are să te încante...“

„Cunosc astfel de librari. Ei pot dacă ar dori-o, să formeze inima unui oraș, să-l miște, să-l călăuzească uneori.

„Stabilimentul unei librării recere o punere în circulație de fonduri, cari nu sunt niciodată mediocre. Cheltuielile generale sunt conside-

rabile. Un librar bun trebuie să aibă în zilele noastre un telefon. Trebuie să aibă un material complet de bibliografie și de documentație. Trebuie, în sfârșit, să dispună peste un personal instruit sau, cum se spune, calificat.

„Există librării veritabile în toate orașele noastre de provincie, când sunt de o oareșcare importanță... Viața acestor librării este o *condiție esențială în problema cărții, adevărată în problema culturii*“.

Observațiile acestea juste credem că se potrivesc, în mare parte, și la noi, dorind și noi să sporească numărul librarilor, cari sunt propagandiștii culturali de prima ordine.

*

Bibliotecarul: tmlânzitorul de cărți!
Câteva idei dureroase din... *Spania*: memento pentru cei ce tipăresc cărți rele, cu nemiluita. Marele filosof spaniol *José Ortega y Gasset* a ținut, în 1935, vorbirea de deschidere a congresului al doilea internațional al bibliotecarilor în Madrid. Iată ce a declarat, între altele:

„Avem deja *prea* multe cărți. Dacă continuă fiecare nouă generație să acumuleze hârtile imprimate în aceeași proporție ca generațiile acestor ani din urmă, problema ce o pune excesul de cărți va fi, într'adevăr, îngrozitoare. Cultura, care a eliberat pe om de codrul primitiv, îl lansează din nou drept în mijlocul codrului de cărți, cu nimic mai puțin greu de descoperit și mai puțin înăbușitor.

„Nu numai că există *prea* multe cărți, dar se mai produc, în fiecare zi, într'o abundență torențială. Multe din ele sunt *nefolositoare* sau *stupid* prezența lor și conservarea lor este un punct mort pentru umanitate.

*) Scriitori de seamă, în viață.

„...Bibliotecarul va avea (misiunea) să exercite poliția cărții. Va trebui să ajungă îmblânzitorul cărții în furie“.

*

„Trenuri de plăcere literară“. Un ingenios articol publică revista franceză „Les nouvelles littéraires“ (noutățile literare), în n. din 13 iunie, din penna dlui Roger Dévigne. O pledoarie pentru „trenuri de plăcere literară“!

Autorul se întreabă, pe drept cuvânt: cum, numai plăcerea sportului de sky să-și aibă „trenurile“ ei „speciale“?

Ideia i-a venit dela serbările populare, organizate de conservatorul muzeului Jean Jacques Rousseau din Charmettes și de orașul Chambéry. În Charmettes s'au strâns legăturile sentimentale ale lui Rousseau, marele pedagog, și dna de Warens, acum 200 de ani.

Nu surâde, cetitorule!, exclamă autorul planului. Trenuri speciale, din capitala și din orașele Franței, duc trupuri tinere să respire aerul cristalin al înălțimilor, trupuri îmbătate de un frig sănătos. De ce n'am ajuta acelorasi trupuri să urce și înălțimi culturale, sufletești, cu același elan?

Trebue să se creeze pe seama maselor populare *trebuința după frumusețe și după emoții literare*.

În favorul tezei sale — i se pare un om, care lovește într'o brichetă ca să capete schintei — în favorul ezei, aduce ca exemple: *Italia fasciștă*, cu sărbătorirea lui Dante și a lui Virgiliu; „*Germania hitleristă*“, cu cultul ei astiduu și imperios al eroilor spiritului și ai artei; *Anglia* tradițională, în care un popor întreg pelerinează la locul nașterii lui Shakespeare (Stratford pe Avon); *Rusia-sovietică*, în care se „orchestrează“,

ca o „simfonie barbară și călduroasă“, mari „manifestații culturale ale maselor“. (Am putea cita cultul scriitorilor în Cehoslovacia; vezi cronică noastră din nr. 2, a. c., despre „Bunica“, de Bojena Niemčová.)

Francezul ajunge la concluzia: „O civilizație spirituală și sentimentală este salvată, atunci când, un popor întreg este depozitarul ei. Să nu lăsăm ca această civilizație fragedă, rezonabilă și fină, pe care scriitorii noștri o formulau pentru univers, să ajungă o știință moartă“.

Valuri de entuziasm, stârnite de călătoria-pelerinagii prin locurile, carti au strânsă legătură cu istoria literaturii, ar fi cât de dorit să se răspândească și la noi. Cu toate că cultul scriitorilor nu este atât de dezvoltat ca într'alte țări, Lunca dela Mircești, Iașul, Brașovul, Sibiu, Bucureștii, etc. ar avea să ne povestească atâtea, privitor la trecutul literar, dacă excursioniștii ar fi conduși de conducători inițiați în materie.

*

O istorie a propagandei pentru cultura poporului cehoslovac. A apărut o istorie a propagandei, scrisă de dl Trnka. „Prager Presse“ (din 28 August, a. c.) aduce o dare de seamă mai lungă, din care spicuem, câteodată cuvânt de cuvânt, pasajii marcante. Ne interesează lucrarea, deoarece luăm la cunoștință sistemul de a lucra al autorului ceh, servindu-ne totodată de model pentru o lucrare similară.

Faptul că populația din Cehoslovacia se află pe una din treptele cele mai înalte ale vieții culturale, ale popoarelor Europei, în zilele noastre, este a se atribui organizației foarte ramificate a acestei vieți culturale. Începutul acestei organizații datează încă de pe la sfârșitul

secolului al XVIII-lea — iar dezvoltarea a mers, paralel cu evoluția spre progres, în sec. al XIX-lea. Organizarea aceasta este strâns legată sau — mai bine zis — este aproape chiar expresia caracteristică a structurii sociale a poporului cehoslovac.

Puterea principală a residat mai îndelung în masele *jărănești* și în locuitorii burghezi ai orașelor, lipsind naștunii cehoslovace păturile burgheziei mari și nobilimii, clase, cari — la alte națiuni — sunt hotărâtoare când e vorba de directivele de dat în privința culturii naționale.

„Majoritatea covârșitoare a bărbajilor conducători, în toate domeniile, își are obârșia dela țară, din provincie (citatele sunt din articolul recensentului — subscris dk). Pe de altă parte, a jucat *carlea* în păturile *jărănești*, începând încă de pe vremea husiților, un rol important. E cunoscută darea de seamă a lui Aeneas Sylvius Piccolomini despre femeile taborite, cari citește Biblia. Țăranul și reformatorul Petre Chelceky este, nu-i vorbă, o înfățișare singuratică în măreția sa, dar figura „pismák“-ului, a știutorului de carte, este tipică pentru satul ceh, mai cu seamă în finiturile, în cari au trăit mai departe tradițiile reformațiunii, cu toate că în forma unui bun cultural scăzut. Și contra-reformațiunea și a repurtat succesele cu ajutorul cuvântului scris. Dacă a și fost aceasta o cultură exclusiv religioasă, confesională, totuși, astfel s'a pregătit terenul pentru cultura modernă profană, care a prins teren în țările cehoslovace în cortegiul raționalismului, din jumătea a 2-a a sec. al XVIII-lea este, al ideilor democratice ale Revoluției și care a pus

bazele la renașterea națională, a cărei istorie ar putea fi pe drept cuvânt, concepută ca o istorie a culturii populare.

O *astfel* de istorie, susține autorul articolului, n'a fost scrisă până acum. Dr. Toma Trnka a scris-o de astădată.

Ce conține istoria aceasta, în liniamente generale? Mai întâi, în linii mari, descrierea factorilor, cari au colaborat în decursul celor 150 de ani din urmă la dezvoltarea culturii populare a poporului cehoslovac; cele două corporațiuni științifice din Praga, universitățile, diferitele societăți, muzeele și expozițiile, bibliotecile, teatrul, editura, în special: cea organizată în societăți de editură, presa, partidele și organizațiile lor culturale, societățile, etc. Chiar și numai înșirarea de mai sus ne arată că munca n'a fost ușoară pentru autor. Acesta a știut-o și ne dă o privire sumară a evoluției și directivele principale ale culturii populare.

Insistă mai cu seamă asupra *multilateralității* și *complexității* evoluției culturii populare — refuzând, conștient, de a face o clasare critică, într'adevăr istorică, a singuraticelor elemente — lăsând în grija viitorilor istoricii prelucrarea materialului din punct de vedere monografic, a singuraticilor sectoare. Scopul principal i-a fost: precizarea cadrelor generale ale evoluției. Vrea să dovedească cumcă *nu* există o cultură populară curată (abstrăgând dela popularizarea intelectualistă a științei), că cultura populară este însuși nucleul dezvoltării culturale și a culturii unei națiuni, că *nu* se poate despărți cu nici un preț cultura populară de curentele cultural-politice, sociale și economice. „In sfârșit re-

e postulatul unei expunerii a evoluției culturale — în cazul concret; al poporului cehoslovac — expunere, care are să cuprindă, sinoptic, toate domeniile vieții spirituale și care trebuie adusă în legătură cu întâmplările politice, economice și sociale“.

Va-să-zică: interdependența!

În 11 capitole tratează autorul: cursurile universității populare, extensiunea școalelor medii, Academia Delnicka, școala Ustredni Delnicka, tendințele agrariene în privința școalelor populare culturale, opera culturală a organizațiilor pentru educația fizică, a organizațiilor naționale de apărare, educația artistică, opera culturală în mișcarea femeilor cehoslovace, studențimea și presa în serviciul culturii poporului. Al doilea capitol ne descrie pașii întreprinși pentru creșterea unei centrale ideale în folosul întregii munci în domeniul culturalizării poporului și activitatea soc. „Osvetovy Svaz“, până la sfârșitul războiului. Capitulul ultim încearcă să lămurească directiva și esența dezvoltării „Svaz“-ului, care — între timp — a ajuns un „Institut pentru cultura poporului“, care poartă numele lui Masaryk.

Autorul consideră ca principiu suprem, nu numai al Institutului Masaryk, ei — în general — a întregii munci culturale populare în Cehoslovacia, *colaborarea tuturor factorilor, cari lucrează în domeniul culturii poporului.*

Cum a prevestit președintele nostru Andreiu Bârseanu, în 1907, furtuna ce se va deslănțui din cauza împilării popoarelor. „Progresul omenimei schimbă neîncetat felul de viață al popoarelor și pretinde dela ele o pregătire din ce în ce mai spirituală și corporală pentru lupta de trai,

dacă nu voiese să fie zdrobite de alte popoare, ba chiar șterse de pe fața pământului. Dacă însă acest progres a făcut omenimea mai fericită ca *mai înainte*, sau nu?... aceasta este altă întrebare“.

„Al doilea moment caracteristic al timpului de față e *nizuința*, din ce în ce mai pronunțată a *maselor celor mari* ale poporului de a-și asigura și ele o soartă mai bună, o viață mai demnă, *nizuință*, care adeseori dă naștere la conflicte grave, ba este a produce chiar *sguduirii sociale* puternice și care prin urmare trebuie să preocupe nu numai pe bărbații de stat, ci pe orice om cugetător.

„Libertatea politică, câștigată după mari lupte și după multe vărsări de sânge în cursul veacului trecut, *n'a fost în stare a aduce pentru toate treptele sociale libertatea economică și mulțumirea așteptată.* Omul mai puțin favorizat de soartă se simte și astăzi rob al celui mai puternic, cel sărac se simte exploatat de cel cu avere, proletarul, care nu are alt izvor de trai pentru sine și pentru familia sa, decât puterea brațelor sale, se vede silit a jertfi o parte din sărăcia sa pentru înmulțirea milioanei capitalismului. *Nu este de mirare deci, că aproape în toate părțile îi vedem pe toți aceștia agitându-se, ca să poată răsufla mai liber, însofindu-se unii pe alții, ca astfel să încerce cu puteri unite, ceea ce nu pot îndeplini izolați, organizându-se și formând împreună un lanț puternic, care se întinde în toate părțile cu oarecare înaintare.*

„Se pare, ca și când un războiu crâncen s'ar pregăti în lumea întreagă, un războiu social, cum nu s'a mai văzut până acum și care nu se poate asemăna decât cu cataclismele cele mari ale naturii: cu potopul de odi-

nioară sau cu *erupțiunile vulcanice*, care au schimbat întreagă înfățișarea pământului.

„Ferice de statele, ai căror conducători înțelepți le știu ferii prin măsuri luate la timp de asemenea *cataclisme nimicitoare!*”

„*Principiul național se manifestă în ziua de azi cu mai multă putere decât ori și când...*”

„Chiar și propagatorii cei mai ze-
loși ai înfrățirii între popoare, chiar
și campionii cei mai înfocați ai le-
găturii claselor muncitoare din di-
feritele țări, nu înțeleg sub această
înfrățire și sub aceste legături des-
ființarea unităților naționale și con-
topirea popoarelor, ei recunosc fără
rezervă însemnătatea ideii naționale

pentru *progresele omenimei și tre-
buința neapărată a susținerii și spri-
jinerii ei*”.

(V. „*Transilvania*”, 38 (1907) Nr. 4).

*

Rectificare. În numărul trecut al
revistei noastre, fiind vorba despre
„*Publicațiile Asociațiunii*” (pag. 243)
se scrie: „*Din 1911 s'a reorganizat
biblioteca (Biblioteca populară), ajun-
gând, sub conducerea dlui Octavian
Goga, una din cele mai bine con-
duse biblioteci populare*”.

Constatăm că biblioteca aceasta a
fost condusă în decursul anilor 1911
—1914, cu multă competență, de către
dl *Octavian C. Tăslăuanu*.

Facem cuvenita rectificare.

Redacția.

Bibliografie.

Gazeta cărților, an. V., 5—6, 12—20,
39, 40, 41, 42, 43.

Solia Dreptății, an. XV.

Revue de Transylvanie, Tome II., 4.

Neamul Românesc pentru popor,
an. XXIV., 17—18, 19, 20.

Căminul cultural, an. II., 8, 9.

L'Europa orientale, XVI., fascicola
VII—X.

Cultura creștină, XVI., 7—8.

Viaja Basarabiei, V., 7—8, 9, 10.

Satul, an. VI., 71.

Arhivele Olteniei, XV., 83—85.

Scântecă, VII., 8—9.

Izvoarașul, XV., 7—8, 9, 10.

Viaja literară, XI., 8.

Răsăritul, XVIII., 7—8.

Luceafărul, an. II., 9.

Gregorianum, an. XVII., fasc. III.

Opinia, I., 14—15.

Fapta, I., 3.

Făt-Frumos, XV., 4.

Ramuri, XXVII., 5—7.

Cărți:

*Ioan Ardeleanu: Istoria învâlmân-
tului românesc din Sălaj*, pg. 80.